Hermann Hesse

Knulp

ÖYKÜ

Çeviren: Kamuran Şipal

3. baskı

YKY

Hermann Hesse

Knulp

ÖYKÜ

Çeviren: Kamuran Şipal

3. baskı

YKY

Önsöz

Bugünkü Almanya'nın en ünlü yazarlarından biri olan Hermann Hesse, 2 Temmuz 1877'de Württemberg Karaormanları'ndaki, yapıtlarının çoğunda karşılaştığımız gibi Knulp'da da rasladığımız, Calw kasabasında doğdu. Ataları, baba tarafından Baltık kentlerinden, anne tarafından da Batı İsviçreliydiler. Babası uzun zaman Hindistan'da misyonerlik yapmıştı. Annesi de Doğu Hindistan'da büyümüştü. Böylece uzak dünyaların genişliğiyle küçük kasabaların biçimsel dindar kentsoylu yaşantısının darlığı daha dedelerinin yaşamında birleşmiş ve kaynaşmış bulunuyordu. Beş yaşından dokuz yaşına kadar ailesiyle birlikte Basel kentinde yaşadı. Ondan sonra aile yine Calw'e döndü. Babasının rahiplik uğraşına girmesi gerektiği için Hesse Maulbronn'daki, bir zamanlar Hölderlin'in de gittiği, Manastır Okulu'na yazıldı. Ancak inatçı bir oğlan olduğu için okulun havasına ve öğretmenlere bir türlü ayak uyduramadı ve kısa bir süre sonra oradan kaçtı. Maulbronn yatılı okulundaki üzüntülerini ve savaşımlarını, sonraları "Unterem Rad" (Çarkların Arasında) adıyla yayınladığı öğrenci öyküsünde çok güzel anlatır. Bu öyküde yetenekli, ince duygulu, kolay kırılan bir çocuğun, öğretmenlerinin anlayışsızlığı ve babasının anlamsız tutkusu yüzünden nasıl mahvolduğu betimlenir. Okuldan kaçtıktan sonra Hesse'nin içsel şaşkınlıklar ve umarsızlıklarla dolu, yarar sağlamayan, kısa süreli çalışma denemeleri gelir. Tübingen ve Basel'de tüccarlık, makinistlik, kitapçı çıraklığı gibi işleri dener. Kendisine çok çabuk ün ve ad kazandıran ve serbest yazar olma olanağını veren ilk yapıtlarını Basel'de yazmıştır. Bundan sonra Bodensee'nin küçük bir kasabası olan Gaienhofen'a yerleşir. Sekiz

yıl kadar orada oturur ve yine orada evlenir. 1912'de Bern'e gider ve Birinci Dünya Savaşı'nı İsviçre'de geçirir. 1921 yılında ise İsviçre uyruğuna geçer. 1919'da da Lugano Gölü yakınındaki sessiz Montagnola kasabasına çekilir. 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü alır.

Hesse'nin ilk yapıtlarının bütünüyle lirik, coşumcu bir havası vardır. Çok kişinin, yazdıklarının en güzelleri ve en kalıcıları saydığı şiirlerinde de aynı hava bulunur. Hesse'nin şiirlerinde Jean Paul'ün, Hölderlin'in, Brentano'nun ve Alman coşumcularının yeniden keşfettiği halk şiirlerinin yankıları vardır: Canlandırılmış doğa, ince, üzünçlü bir havayla örtülü ruh durumlarının değişmeleri, yaşama özlemi ve yazgısına boyuneğme - işte onun ilk yapıtlarının iç dünyası bunlardır.

Hesse ilk olarak bir gelişim romanı olan ve bazı bakımlardan Gottfried Keller'in deyişini anımsatan "Peter Camenzid" (1904) adlı yapıtıyla ün kazandı. Bu romanın kahramanı dünyaya açılır, dünyanın hayhuyunu alaycı bir edayla görüp, yaşayıp seyrettikten sonra, yazgısına boyun-eğerek İsviçre'deki köyüne döner. Yaşama isteği ve yaşama korkusu, aşk gereksinmesi ve içli bir doğa duygusu, kendi öz varlığının yasalarına karşı gelme ve dayanma: İşte bu romana biçim ve anlamını veren özellikler bunlardır.

Birinci Dünya Savaşı'na kadar yazdığı öykülerinde Hesse çok okunan, bazı yönlerden Gottfried Keller'in izinde yürüyen, içerik ve deyiş bakımından tutucu, ince duygulu bir yurt şairi olarak kalmıştır: "Getrud" (1911); "Nachbarn" ("Komşular", 1908); "Umwege" ("Dolambaçlı Yollar", 1912). Bu yapıtlarda güzel, yalın bir deyişin insanı saran güçlü havası içinde, köşesine çekilmiş, çoğu kez bir sanatçı yaradılışında, içsel savaşımlar veren, yaşama ayak uyduramamış insanlar betimlenir. Bu ilk dönemdeki yapıtların kaynağı, bitip tükenmez çocukluk anılarıyla yurdunun kırları ve görünümleridir ve Schwab-Aleman kökünden gelme insanların oturduğu yurt parçasına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu yapıtlardaki sanatçı tipleri gibi, "Bir Hindistan Yolculuğu"nda da (1913) yine acı çeken,

çağına karşı savaşım veren çağdaş insanın perişanlığı gibi sorunlar görülür.

1908 ile 1915 arasında yazdığı ve bu küçük kitapta dilimize çevirdiğimiz, şirin, sevimli bir serseri olan Knulp'la ilgili üç öyküde de yine bu eski konuyu bir kez daha işler. Burada da içi özlemle dolu, hem dünyadan sarhoş, hem de dünyanın acısını taşıyan, hiçbir yerde duramayan, her yeri kendine yurt edinmiş, ama hiçbir yerde yurdunu bulamayan, gündelik kentsoylu yaşamının dışında kalmış, huzursuzluktan ve kendi gönlünün isteklerinden başka hiçbir şeye bağlanamamış, yalnızca kendi öz yaşamını yaşamış ve kendi öz ölümüyle ölmüş bir gezginin, bir serserinin yaşamı betimlenmektedir. Knulp, bütün üzüncüne ve yazgısına boyuneğmiş havasına karşın yine de Hesse'nin ilk döneminin henüz şifa bulabilir, şifa kabul eder dünyasıyla, öteki, özellikle de Birinci Dünya Savaşı'nın korkunç etkileriyle ortaya çıkmış olan sonraki dünyasının tam sınır çizgisi üzerindedir. Bu ikinci dünya, Hesse'nin sonraki yapıtlarının, savaşımlarının, acılarının ve bunları yenme çabalarının konusu olmuştur.

Hesse, savaşı insanlık ve Avrupa uygarlığı için korkunç bir yıkım olarak kabul eder.

Hermann Hesse, 1919 yılında Emil Sinclair takma adıyla "Demian" romanını yayınladı. Bu roman altüst olmuş, durmadan arayan ve savaşan bir gençliğin romanıdır. Bu gençlik için, her türlü umarsızlığı ve şaşkınlığı içinde değişmeyen, dayanan bir tek buyruk, bir tek istek vardır: Bütün karanlık ve aydınlık yönleriyle kendi öz varlığını ortaya çıkarmak; iyiyle kötünün, bulanıklıkla berraklığın, maddi tutkularla ruhsal dinginliğin ayrılıklarının ortadan kalktığı ve birleştiği yaşamın gizli tanrısallığını arama cesaretini ve gücünü göstermek. Bu roman henüz doğmakta olan Alman Gençlik Devinimi üzerinde eşi görülmemiş bir etki yaptı. Hesse giderek Freud'un araştırmaları ve bilinçaltı buluşlarıyla büyülenmişti. Sorguları, aramaları, denemeleri daha kökten, daha derin, daha pervasız olmaya başlamıştı. 1920 yılında "Klingsors letzter Sommer" (Klingsor'un Son Yazı) adı altında topladığı üç öyküsünde, Hesse'nin

ilk dönemlerinin hulyası, düşü ve coşumculuğu kaybolmuştur. Uyuşmazlıklar ve anlaşmazlıklar daha keskin, daha umarsız, daha yıkıcı olmuştur. Bir Hint söylencesi olan "Siddharta"da (1922), çağdaş insanın bunalımının dinsel bir bunalım olduğu açıkça gösterilir. Sanatın ve sanatçının en büyük ödevi "her şeyin arkasındaki Tanrı'yı göstermektir". Ancak çağdaş insanın asıl içler acısı gelişmesi, şunda da yankısını bulur ki, bundan sonra yazarın bir yapıtı bir başka yapıtıyla hep taban tabana karşıt gibi gözükür. Yaşamı bir temaşa olarak benimseyen Siddharta'nın Hint etkisiyle yüklü hikmet ve özgeçi (feragat) felsefesiyle ruhsal dinginliğinin karşısına şair, hiçbir kayıt tanımayan, bütün yanılsamaları kırıp yokeden, sapına kadar bireyselci, her türlü "bir örnekliğin" can düşmanı, aynı zamanda en parlak, en yıkıcı ve kendi içini en iyi anlatan yapıtı "Steppenwolf"u (Bozkır Kurdu) çıkarır. Ruhla beden, perhizcilikle şehvet insanoğlunun uzlaştırılması, birleştirilmesi mümkün olmayan karşıt güçleridir. Kentsoylu toplumunun bu ana karşıt güçler için çektiği korunma setleri, bu yapıtta kökünden ve çekinmeksizin yıkılır. Ancak buna karşın bu romanda da yine, bu toptan hiççi yıkıcılığın ve bozgunculuğun üstüne çıkmaya uğraşılır, sonunda da bu ikiliğin üstünde, ona anlam veren daha yüksek bir birliğin varlığı duyumsanır ve onun özlemi çekilir. Hesse bir yeri geldiğinde "Zamanın putlarının yerine bir inanç koymak gerektir. Ben öteden beri bunu yapmaya çalıştım. 'Bozkır Kurdu'ndaki Mozart, Ölümsüzler ve Sihirli Tiyatro'nun anlamı budur. 'Demian' ve 'Siddharta'da da aynı değerler başka bir adla adlandırılmışlardır" der. Hesse'nin, kendisini şiddetle üzen ağır sorunları "humor"un ölçülü, geniş perspektifiyle de ele alabilecek içsel bir özgürlüğü olduğuna "Kurgast" ve "Nürenberger Reise" (Nürenberg Yolculuğu) adlı yapıtları birer örnektir.

Hesse'nin en tanınmış yapıtlarından biri olan "Narziss und Goldmund" (Narziss ve Goldmund) da, bütün ötekiler gibi bir ruh yaşamöyküsüdür. Yaşanıp denenen yaşamsal güçlerin karşıtlığı konusu, buradaki iki dostun anlatısında yeniden işlenir. Bu dostlardan biri tümüyle ruh olmuş, her türlü maddi zevkten sıyrılmış Narziss, ötekiyse su katılmamış bir zevk insanı ve sanatçı olan Goldmund'dur. İkisinin de birbirine gereksinimi vardır, yan yana

büyümüşlerdir. Ancak bunların, ne yazık ki asla gerçekleşemeyecek birlikleri, insanoğlunun öz anlamının gerçekleşmesi olurdu.

Hesse'nin yazınsal başarısı, ütopik bir gelecek romanı olan "Das Glasperlenspiel" ("Boncuk Oyunu", 1943) adlı yapıtıyla en yüksek noktasına ulaşmıştır. Bu yapıt öyle bir manevi dünyanın hulyasıdır ki, orada, Kastalia'nın "Pedagoji Ülkesinde"ki keşişler gibi dünyaya kapalı, arınmış, büyük ve deneyimli ruhlar, tertemiz, evrensel bir dille, insanoğlunun sanat ve bilim alanında yarattığı en yüksek düşünceler ve yapıtlar arasında ilişki kurup birbiriyle karşılaştırırlar. Ancak burada da kahraman, sonunda insanı şaşırtan bir davranışla bu yüksek, seçkin ve kendi kendine yeten çevreyi bırakıp gider. Çünkü dünyaya yönelmiş, iş yapan, devinen, acı çeken ve seven, âşık olan yaşam biçiminin de yadsınamayacak, silkilip atılamayacak bir gerçekliği, kendine göre bir değeri olduğunu anlamıştır.

Böylece Hermann Hesse de, yapıtlarının hiçbir yeri kendine yurt edinemeyen huzursuz kahramanları ve bunlardan biri olan "Knulp"u gibi, durmadan dolaşmış, durmadan yollara düşmüş, durmadan aramış, ancak hiçbir zaman, hiçbir yerde bir erince, bir sonuca ulaşamamıştır. Ve işte böyle biri olduğu için, olmuş bitmiş biri değil de, gerçek bir arayıcı olduğu için, bütün yaşamı ve yapıtları boyunca, bunalımlar ve umutsuzluklarla dolu bu çağın bir sürü arayanına ve umarsızına bir yardımcı, bir yoldaş, onların iç dünyaları için gerçek bir ayna olmayı başarabilmiştir.

Knulp

Hermann Hesse

Çeviren: Zahide Gökberk

Knulp'un Yaşamından

3 Öykü

İLKYAZ BAŞLANGICI

1890'lı yılların başında Knulp dostumuz bir k ezinde haftalarca hastanede yatmak zorunda kalmış, çıktığı zaman da şubat ayının ortaları olmuştu. Havalar öyle kötüleşmişti ki, birkaç günlük yürüyüşten sonra yeniden ateşi çıkmış, sığınacak bir yer düşünmek zorunda kalmıştı. Knulp hiçbir zaman dostsuz kalmamıştı. O yörelerin hemen her kentinde bir dost, bir arkadaş evi bulması kolaydı. Fakat bu işte öylesine gururluydu ki, bir dostundan herhangi bir şey kabul etmesi, dostu için âdeta bir onur sorunu olurdu.

Bu kez de aklına Laechstetten'deki dabağ Emil Rothfuss geldi ve hemen gidip akşamın yağmuru ve rüzgârı içinde, kilitlenmiş kapısını çaldı. Dabağ Rothfuss üst katın panjurunu azıcık aralayıp karanlık sokağa doğru bağırdı: "Kim o, daha sabah olmadı."

Eski dostunun sesini duyar duymaz Knulp, yorgunluğuna karşın canlandı. Aklına yıllarca önce, dört hafta kadar Emil Rothfuss'la birlikte yolculuk ettikleri sırada yazdığı birkaç dize geldi. Onları yukarıya, pencereye doğru okumaya başladı:

"Bir lokantada

Yorgun bir gezgin oturur

Bu oturan

Kaybolmuş oğuldan başka kim olabilir?"

Dabağ Rothfuss panjuru hızla itti ve pencereden iyice sarktı." Knulp sen misin, yoksa bir hayalet mi?"

"Benim!" diye bağırdı Knulp. "Sen de merdivenlerden inip aşağı gelsene. Yoksa pencereden mi gireyim?"

Arkadaşı sevinç içinde, ivedi aşağı inip kapıyı açtı. Elindeki tüten gaz lambasını gelenin yüzüne tutup öyle aydınlattı ki, öbürü gözlerini kırpmak zorunda kaldı.

"Hadi içeriye gel!" diye coşkuyla bağırdı ve arkadaşını kolundan tutup eve soktu. "Anlatacaklarını sonra anlatırsın. Akşam yemeğinden kalma bir şeyler var, yatak da var. Hay Allah! Şu berbat havada! Bari doğru dürüst ayakkabın var mı?"

O bir yanda sorup şaşıradursun, Knulp merdivende pantolonunun kıvrık paçalarını dikkatle indirdi, dört yıldır girmediği evin merdivenlerini yarı karanlıkta güvenle çıktı.

Yukarı çıkınca, oturma odasının kapısının önünde sofada bir an durdu, kendisine içeri girmesini söyleyen dabağ Rothfuss'un elini tutup çekti ve ona:

"Bana baksana" diye fısıldadı, "artık evlisin, değil mi?" "Ee, elbette."

"İşte onun için. - Biliyor musun, karın beni tanımıyor; belki hoşuna gitmez. Sizi rahatsız etmek istemem."

"Rahatsız etmek de ne demek!" Rothfuss güldü, kapıyı ardına kadar açtı ve Knulp'u aydınlık odaya soktu. Odada büyük bir yemek masasının üstünde, üç zincirle kocaman bir gaz lambası asılıydı. Havada hafif bir tütün dumanı kımıldıyor ve ince şeritler halinde

ısınmış lamba şişesine doğru akıyor, orada telaşla kıvrıla kıvrıla yukarı doğru çıkıp yitiyordu. Masanın üstünde bir gazete ve içi tütün dolu, domuz derisinden bir kese duruyordu. Yan duvarın önündeki küçük, dar kanepeden de evin hanımı, sanki uyuklarken rahatsız edilmiş de bunu belli etmek istemiyormuş gibi, yarım ve şaşkın bir neşe içinde sıçradı. Knulp, güçlü ışıktan kamaşmış gibi bir an gözlerini kırptı, kadının açık gri gözlerine baktı ve ona nazik bir tavırla elini uzattı.

Usta gülerek "İşte karım" dedi, "bu da Knulp, arkadaşım Knulp. Biliyor musun, ondan çok söz etmiştik. Tabii bizim konuğumuz. Çırak yatağını ona veririz. Zaten boş duruyor. Ama ilk önce birlikte bir meyve şarabı içelim, Knulp da bir şeyler yesin, biraz ciğer sucuğu kalmıştı, değil mi?"

Usta'nın karısı dışarı koştu. Knulp arkasından baktı ve yavaşça: "Biraz korktu galiba" dedi. Fakat Rothfuss bunu kabul etmek istemedi. "Çocuğunuz yok mu?" diye sordu Knulp.

Bu arada kadın içeri girmişti. Kalaylı bir sahanın içinde sucuk getirdi. Ortasında yarım kara ekmek bulunan ekmek tahtasını da yanına koydu. Ekmeğin kesik yeri aşağı doğru konmuştu, tahtanın yuvarlak kenarına da boylu boyunca şu yazı kazılmıştı: "Bize bugün günlük ekmeğimizi ver."

"Biliyor musun Lis, biraz evvel Knulp bana ne sordu?" "Bırak canım" diye karşı çıktı Knulp ve gülerek Rothfuss'un karısına

döndü, "izin verirseniz" diyerek önüne koyduğu yemeklere uzandı. Ancak Rothfuss lafı bırakmadı: "Çocuğumuz yok mu? diye sordu Knulp." Kadın gülerek "Hadi sen de!" dedi ve hemen oradan uzaklaştı. O dışarı çıkınca "Yok mu?" diye sordu Knulp. "Hayır, daha yok. Karım, daha erken diyor. Hem biliyor musun, ilk yıllar için böylesi daha iyi. Ama hadi bakalım sen başla, afiyet olsun."

Bu arada kadın gri ve mavi renkli, sırlı şarap testisini getirdi, yanına da üç tane bardak koyup doldurdu. Bu işi ustaca yapmıştı, Knulp onu seyrederek gülümsedi.

"Sağlığına, eski dost" dedi Usta ve bardağını Knulp'a uzattı. Ama Knulp ince bir adamdı. "Önce hanımların sağlığına" dedi. "Yüksek sağlığınıza Frau Rothfuss! Sağlığına, yaşlı adam."

Bardakları tokuşturdular ve içtiler. Rothfuss sevinçten uçuyor, karısına gözüyle işaret edip arkadaşının ne kadar kibar tavırları olduğunu, onun da bunu fark edip etmediğini soruyordu.

Kadın bunun farkındaydı.

"Görüyor musun" dedi kocasına, "Herr Knulp senden daha nazik, gereken yordamı biliyor."

"Aman rica ederim" diye atıldı konuk, "herkes nasıl öğrendiyse öyle yapar. Yordam bilmeye gelince, siz bu işte beni kolayca utandırabilirsiniz, Frau Rothfuss, en kibar otellerdeki gibi çok güzel bir sofra kurmuşsunuz."

"Öyledir" dedi Usta, "ama bunu öğrenmiş de onun için." "Ya, nerede? Babanız lokantacı mı?"

"Hayır, babam çoktan toprağın altında. Onu hiç tanımadım. Ama ben birkaç yıl Ochsen Gazinosu'nda hizmet ettim. Bilmem orasını bilir misiniz?"

"Ochsen'da mı? Ochsenbir zamanlar Laechstetten'in en kibar gazinosuydu" diye övdü Knulp.

"Hâlâ da öyledir, değil mi, Emil? Müşterilerimiz yalnızca ticaret için yolculuk yapanlar ve turistlerdi."

"İnanırım Frau Rothfuss. Herhalde durumunuz çok iyiydi ve çok iyi kazanıyordunuz! Ama insanın kendi evini yönetmesi elbette daha iyidir, değil mi?"

Knulp yavaş yavaş ve sindire sindire yumuşak sucuğu ekmeğine sürüyordu; özenle sıyırdığı deriyi tabağın kıyısına koyuyor, arada sırada güzel sarı elma şarabından içiyordu. Usta onun ince ve zarif

elleriyle, yapılacak işleri ne kadar temiz ve kıvrak yaptığını keyif ve saygıyla izliyordu. Bütün bunlar ev sahibi hanımın da çok hoşuna gitmişti.

Bir aralık Emil Rothfuss "Pek de öyle iyi gözükmüyorsun" diye söylenmeye başladı. Bunun üzerin Knulp kısa süre önce hasta olduğunu ve hastanede kaldığını itiraf etmek zorunda kaldı. Fakat başka acı ve güç durumlardan hiç söz açmadı. Sonra arkadaşı ona ne yapmayı düşündüğünü sordu; kendisine, istediği sürece evinde yiyip yatabileceğini söyledi. Knulp bunu zaten bekliyordu, hesaba da katmıştı; ancak utangaç bir tavırla bu önerinin üzerinde durmadı, kısaca teşekkür edip bu sorunun konuşulmasını ertesi güne bıraktı.

"Bunu yarın ya da öbür gün de konuşuruz" diye kayıtsızca yanıtladı. "Çok şükür günler bitmiyor ya. Elbette bir zaman daha burada kalacağım."

Uzun süreli tasarılar yapıp sözler vermeyi sevmezdi. Ertesi gün tasarladıklarını yapamazsa bir rahatsızlık duyardı.

"Eğer gerçekten burada kalırsam" diye yeniden başladı, "beni yanında kalfan diye gösterirsin."

"Neden olmasın" diye güldü Usta, "sen, benim kalfam ha! Ama dabağ değilsin ki sen!"

"Zararı yok. Anlıyor musun? Dabağlık bana bir şey söylemez; aslında iyi bir uğraş olabilir; ama benim çalışmaya hiç yeteneğim yok. Ama biliyor musun, bu benim iş karneme çok yarayacak. Hastalık paramı da çıkarmış olurum."

"Karneni görebilir miyim?"

Knulp daha yeni denebilecek giysisinin cebine elini soktu, bir muşamba koruyucunun içine özenle yerleştirilmiş olan defteri çıkardı.

Dabağ Rothfuss baktı, güldü: "Her zamanki gibi eksiksizsin doğrusu! Daha dün sabah annenin yanından ayrılmış gibisin."

Sonra oradaki kayıtları ve mühürleri gözden geçirip derin bir hayranlıkla başını salladı: "Aman Tanrım, ne düzen! Senin her işinde kesinlikle bir soyluluk bulunur."

İş karnesini düzenli tutmak aslında Knulp'un bir hayli sevdiği bir şeydi. Bu yetkinliği içinde o, güzel bir düşleme ya da şiire benziyordu. Resmen onaylanmış kayıtlar, namuslu ve çalışkan ama yolculuk sevgisiyle sık sık yer değiştirdiği göze çarpan bir yaşamın bir sürü onurlu dönemini gösteriyordu.

Bu resmi cüzdanın onayladığı yaşamı Knulp kendisi uydurmuş, bu yalancı varlığı bin bir hünerle ve genellikle de tehlikeler içinde sürdürmüştü. Aslında pek az uygunsuz iş görmüştü. Ancak işsiz güçsüz bir serseri olarak yasalara aykırı ve kötü gözle bakılan bir yaşamı vardı. Eğer bütün jandarmalar kendisine karşı iyi niyet beslemeseydi, elbette bu güzel yaşam şiirini böyle rahat rahat sürdürmek mutluluğuna erişemezdi. Onlar düşünce üstünlüğüne ve gerektiği zaman gösterdiği ciddiliğe saygı duydukları bu neşeli ve konuşkan adamı olabildiği kadar rahat bırakıyorlardı. Hiçbir cezaya çarpılmamıştı. Kendisine hiçbir hırsızlık, hiçbir dilencilik suçu yüklenmemişti. Her yanda saygın dostları vardı. Böylece her gittiği yerde elini kolunu sallaya sallaya dolaşıyordu. Görkemli ve efendice sürdürdüğü işsiz varlığıyla, iyi döşenmiş bir evde, çalışkan ve kaygılı insanlar arasında, hiçbir şeyle ilgilenmeden, tasasız ve kibar dolaşan, herkesin de hoş görüp katlandığı güzel bir kediye benziyordu.

Kâğıtlarını cebine yerleştirirken "Ama ben gelmeseydim, siz şimdiye kadar çoktan yatmış olacaktınız" dedi. Sonra ayağa kalktı ve ev sahibi hanımı selamladı.

"Rothfuss, hadi gel de bana yatağımı göster."

Usta elindeki ışıkla onu çatı katının dar merdiveninden çıkarıp kalfa odasına götürdü. Orada duvarın yanında boş bir demir karyolayla yatakları konmuş, çarşafları serilmiş bir tahta karyola duruyordu.

Ev sahibi, bir baba sevecenliğiyle "Yatağına sıcak su şişesi ister misin?" diye sordu.

"Bir bu eksikti" diye güldü Knulp, "bu kadar güzel bir karısı olan ustanın elbette böyle şeylere gereksinmesi yoktur."

Rothfuss, ivedi: "Ya, görüyor musun?" diye yanıtladı. "Sen de şimdi çatı arasındaki soğuk kalfa yatağında yatacaksın, bazen hatta daha da kötüsünde. Bazen de hiç yatak bulamayacak, otların üstünde uyuyacaksın; ama bizim bir evimiz, bir işimiz, bir de güzel karımız var. Eğer isteseydin, sen de şimdi çoktan usta olmuştun. İsteseydin benden de ileri olabilirdin."

Bu arada Knulp çabucak soyunmuş, titreye titreye soğuk yatağına girip sinmişti.

"Daha başka neler biliyorsun?" diye sordu. "İşte ben artık rahatça yattım, seni dinleyebilirim."

"Ama sözlerim ciddiydi, Knulp."

"Benim için de öyleydi Rothfuss. Ama evlenme denen şeyin kendi buluşun olduğunu sanma. Hadi bakalım, Allah rahatlık versin."

Ertesi gün Knulp yataktan kalkmadı. Kendisini hâlâ biraz bitkin duyumsuyordu. Hava da evden çıkmasına hiç elverişli değildi. Öğleden önce yanına çıkan dericiden kendisini yatakta bırakmasını, yalnızca öğleyin bir tabak çorba getirmesini rica etti.

Böylece yarı karanlık çatı odasında bütün gün dingin ve hoşnut yattı. Soğuğun ve yol yorgunluğunun kalmadığını duyuyordu. Kendisini sıcak bir yerde güvende olmanın tatlı duygusuna bırakmıştı. Yağmurun hiç durmadan çatıya vuruşunu, huzursuz, yumuşak ve ılık rüzgârın acayip seslerini dinliyordu. Bu arada yarım saat kadar uyuyor, aydınlık sürdükçe de taşınabilir kitaplığından bir şeyler okuyordu. Bu kitaplık, üzerine şiirler ve özdeyişler yazdığı kâğıtlarla bir deste gazete kesintisinden ibaretti. Arasında dergilerde raslanmış ve kesilip alınmış birkaç resim de vardı. Bunlardan ikisini

pek seviyordu; durmadan çıkarılıp bakılmaktan yırtılmış ve yıpranmışlardı: Biri tiyatro oyuncusu Eleonore Duse'nin resmiydi, öteki de açık denizde fırtınalı bir havada bir yelkenliyi gösteriyordu. Knulp, kuzeye ve denize çocukluğundan beri vurgundu. Birçok kez oralara doğru yola çıkmıştı. Hatta bir defasında Braunshweig bölgesine kadar gitmişti. Fakat ömrü yollarda geçen, hiçbir yerde uzun süre duramayan bu göçmen kuşunu acayip bir korku, bir sıkıntı ve yurt sevgisi, her seferinde ivedi adımlarla Güney Almanya'ya geri getirmişti. Bu belki de şundan ileri geliyordu: Yabancı şiveler ve göreneklerle karşılaştığı çevrelerde kaygısızlığı, tasasızlığı elden gidiyor, oralarda onu kimseler tanımıyor, uydurma iş karnesini düzenlemek de kendisine güç geliyordu.

Öğle yemeğinde, dabağ Rothfuss, çorbayla ekmeği yukarı getirdi. Odaya usulca girdi. Knulp'u hasta sandığı için korka korka ve fısıldayarak konuşuyordu; çünkü kendisi, çocukluğundaki hastalıklarından bu yana hiçbir zaman güpegündüz yatakta yatmamıştı. Kendini bir hayli iyi duyumsayan Knulp açıklama yapmaya hiç kalkışmadı, yalnızca ertesi gün kalkacağına ve iyi olacağına güvence verdi.

İkindiye doğru odanın kapısı vuruldu. Knulp yarı uykuda olduğu için yanıt vermediğinden Rothfuss'un karısı usulca içeri girdi, yatağın yanındaki masanın üstüne, boş çorba tabağının yerine bir bardak sütlü kahve koydu. Onun girdiğini duyan Knulp yorgunluktan ya da canı öyle istediği için gözleri kapalı, olduğu gibi yattı, uyanık olduğunu hiç fark ettirmedi. Rothfuss'un karısı boş tabak elinde, yataktakine bir göz attı. Başını, mavi kareli gömleğinin yarıya kadar örttüğü kolunun üzerine koymuştu. Koyu renk saçlarının inceliği, tasasız yüzünün çocuk gibi güzelliği dikkatini çektiği için bir an durdu ve dabağ Rothfuss'un her zaman sözünü ettiği bu yakışıklı oğlanı uzun uzun seyretti. Kapalı gözlerinin üstünde, ince-açık alnındaki gür kaşlarına, ince esmer yanaklarına, zarif ve pembe ağzına, narin ve güzel boynuna baktı; hepsi hoşuna gitmişti. Ochsen'da garsonluk yaparken ara sıra tam bir ilkyaz keyfi içinde, böyle yabancı güzel delikanlılarla kırıştırdığını anımsadı.

Hulyalı ve hafif bir heyecan içinde, yüzünün her yanını iyice görebilmek için birazcık eğilince kaşık tabaktan kaydı ve yere düştü. Frau Rothfuss, odanın sessizliği ve boğucu gizliliği içinde bundan çok kötü ürktü.

Knulp hiçbir şeyin farkında değilmiş de çok derin uykulardan uyanıyormuş gibi yavaş yavaş gözlerini açtı, başını bu yana çevirdi, bir an elini gözünün üstüne tuttu ve gülerek: "Ah Frau Rothfuss, siz burada mısınız? Bir de bana kahve getirmişsiniz! Hem ne güzel, ne sıcak bir kahve! Şimdi tam düşümde gördüğüm gibi bir kahve. Çok teşekkür ederim, Frau Rothfuss! Acaba saat kaç?"

"Dört" dedi kadın ivedi ivedi, "hadi şimdi soğumadan için, ben sonra gelir, fincanı alırım."

Bunu söyler söylemez sanki duracak hiç vakti yokmuş gibi hemen dışarı çıktı. Knulp arkasından baktı ve merdivenleri nasıl telaşla inip savuştuğunu duydu. Gözleri düşünceli bir anlam almıştı. Birkaç kez başını salladı, sonra kuş sesi gibi hafif bir ıslık tutturarak kahvesine döndü.

Fakat ortalık karardıktan bir saat sonra canı sıkılmaya başlamıştı. Kendini iyice dinlenmiş duyumsuyordu; yeniden insanlar arasına karışma isteğini duydu. Rahat rahat kalktı, giyindi. Koyu karanlıkta bir sansar gibi merdivenlerden indi, kimse görmeden evden sıvıştı. Rüzgâr, güneybatı yönünden yine ağır ve nemli esip duruyor, bununla birlikte artık yağmur yağmıyordu; gökte de yer yer aydınlık ve berrak lekeler vardı.

Knulp havayı içine çeke çeke akşam vaktinin sokaklarını ve kimselerin kalmadığı pazar yerini bir aşağı bir yukarı dolaştı, sonra bir nalbantın açık kapısının önünde durdu, çırakların oraları toplamalarını izledi, onlarla söyleşmeye koyuldu; üşümüş ellerini sönmeye yüz tutan koyu kırmızı ocağa uzattı. Bu sırada kentteki bazı tanıdıkları sordu; ölenler, evlenenler hakkında bilgi edindi ve nalbanta kendini bu uğraştan gibi gösterdi; çünkü bütün sanatların diliyle ve işaretiyle konuşmasını bilirdi.

Bu arada Frau Rothfuss akşam çorbasını ateşe koymuştu. Demir halkalarla küçük ocağı dürtükledi, patatesleri soydu; bütün bunlar yapılıp çorba da ağır ateşe oturtulduktan sonra mutfak lambasını alıp oturma odasına geçti ve aynanın karşısına oturdu. Aynada aradığını bulmuştu: dolgun taze yanaklı bir yüz, gri mavi gözler. Saçlarında düzeltilecek yerler varsa onları da çabucak becerikli parmaklarıyla düzeltti, bundan sonra yeni yıkanmış ellerini önlüğüne bir daha kuruladı, küçük lambayı eline aldı, ivedi çatı katına doğru çıktı.

Kalfa odasının kapısına yavaşça vurdu, sonra biraz daha hızlı vurdu, yanıt alamayınca lambayı yere koydu, gürültü yapmasın diye iki eliyle kapıyı dikkatle açtı, ayak parmaklarının ucuna basarak içeri girdi, yürüdü, karyolanın yanındaki iskemleye dokundu.

"Uyuyor musunuz?" diye yavaşça sordu. Bir daha "Uyuyor musunuz?" dedi. "Tabakları almak istiyordum da."

Ses seda çıkmadığı, bir soluk bile duyulmadığı için elini yatağa doğru uzattı, ama korkarak geri çekti ve lambaya koştu. Ancak odayı boş, yatağı özenle düzeltilmiş, yastıklarla kuştüyü yorganı da güzelce silkelenmiş bulunca korku ve hayal kırıklığı arasında şaşkın bir durumda mutfağa döndü. Yarım saat sonra dabağ Rothfuss, akşam yemeği için yukarı gelmişti. Masa hazırlanınca kadın meraklanmaya başladı; ancak kocasına çatı arasındaki konuktan söz etmeye cesaret edemedi. Bu aralık aşağıda kapı açıldı, taşlıktan ve kıvrıntılı merdivenden hafif adımlar duyuldu. Sonunda Knulp gelmişti. Güzel kahverengi şapkasını başından çıkarıp selam verdi. Usta şaşkınlıkla "Bak hele, nereden geliyorsun?" diye sordu. "Hem hasta, hem de gece vakti sokaklarda sürtmek! Eceline mi susadın?" "Çok doğru" dedi Knulp. "Akşamınız hayırlı olsun Frau Rothfuss, tam vaktinde geldim ya işte; güzel çorbanızın kokusunu ta Pazar Meydanı'ndan duydum. Böyle bir çorba ölümü benden uzaklaştırır."

Sofraya oturdular. Evin erkeği durmadan konuşuyor, aile reisliğiyle, ustalığıyla övünüyordu. Misafire şakalar yapıyor, sonra yine ciddileşiyor, onun artık bu sonsuz gezginlikten ve işsizlikten vazgeçmesi gerektiğini söylüyordu. Knulp dinliyor, çok az yanıt veriyordu. Karısı da tek sözcük söylemiyordu; ince ve nazik Knulp'un

yanında kaba görünen kocasına kızıyor ve konuk hakkında iyi düşündüğünü ona ikramlarında gösterdiği özenle anlatıyordu. Saat onu vurunca Knulp "Allah rahatlık versin" dedi ve Rothfuss'tan usturasını rica etti.

Rothfuss usturayı verirken "Pek temizsin" diyerek onu övdü. "Çenene değdirir değdirmez sakal hemen düşer. Hadi bakalım, Allah rahatlık versin, umarım çabuk iyileşirsin!"

Knulp odasına girmeden havayı ve komşuları birazcık daha seyretmek için çatıya çıkan merdivenin küçük penceresine dayandı. Hiç rüzgâr yoktu. Damların arasından kara bir gök parçası gözüküyor, üzerinde de nemli ve parlak yıldızlar ışıldıyordu. Başını içeri çekip pencereyi kapamak üzereyken karşıdaki komşu evin küçük penceresi birdenbire aydınlandı, orada kendininkine benzeyen ufak, alçak bir odacık gördü. Kapısından genç bir hizmetçi kız içeri girmişti. Elinde pirinç şamdan içinde bir mum tutuyordu, sol elinde de büyük bir su testisi vardı. Testiyi yere koydu, sonra mumu dar hizmetçi yatağının üstüne tutup aydınlattı: Kaba, kırmızı bir yün battaniyeyle örtülmüş gösterişsiz, tertemiz yatağın uykuya çağıran bir görüntüsü vardı. Şamdanı bir yana koydu, nereye koyduğu görülmüyordu. Kendi de bütün hizmetçilerinki gibi yeşil boyalı alçak bir sandığın üstüne oturdu.

Karşıdaki bu beklenmedik sahne açılır açılmaz, Knulp kendisi gözükmesin diye elindeki ışığı hemen söndürdü ve pencere boşluğundan eğilip sessizce karşı pencereyi gözetlemeye koyuldu.

Genç hizmetçi kız, tam onun hoşlandığı tiptendi. On sekiz, on dokuz yaşlarındaydı. Pek uzun boylu değildi; esmer, biçimli bir yüzü, küçük bir ağzı, kahverengi gözleri, sık ve koyu renk saçları vardı. Bu dingin ve şirin yüz hiç de neşeli görünmüyordu. Katı yeşil sandığının üstünde öyle dertli, öyle üzüntülü bir oturuşu vardı ki, dünyayı ve kızları çok iyi tanıyan Knulp, bu genç yaratığın sandıkçığıyla birlikte gurbet ellerine düşeli çok olmadığını ve yurt özlemi çektiğini hemen anladı.

Esmer, kuru ellerini dizlerine bırakmış, uykuya yatmadan önce bir süre küçük servetinin üstüne oturup yurdundaki oturma odasını düşünmekten ufak bir avuntu aramaya koyulmuştu.

Kızcağız odasında nasıl kımıltısız duruyorsa, Knulp da penceresinin önünde öylece durmuş, derin bir merakla, zararsız, güzel kederini mum ışığında saklayan ve birinin kendisini gözetlediğini aklına bile getirmeyen bu küçük, yabancı insanın yaşamını seyre dalmıştı. Güzel kahverengi gözlerinin kâh hiç çekinmeden karşılara baktığını, kâh yine uzun kirpikleriyle kapandığını, esmer çocuk yanaklarında kızıl ışıkların sessizce oynaştığını görüyor, genç ve zayıf ellerine bakıyor, onların nasıl yorgun olduğunu, son küçük işi olan soyunmayı, biraz daha sonraya bırakarak lacivert yünlü entarisinin üstünde nasıl dinlendiklerini seyrediyordu.

Sonunda kızcağız içini çekerek bir file içine sokulmuş ağır örgülü başını kaldırdı, düşünceli ve kederli, boşluğa baktı, sonra ayakkabısının bağlarını çözmek için iyice eğildi.

Knulp oradan ayrılmayı hiç istemiyordu ama zavallı çocuğu soyunurken seyretmek de büyük bir haksızlık, hatta acımasızlık olacaktı. Ona seslenmeyi, kendisiyle biraz gevezelik etmeyi ve şakalaşarak yatağa biraz daha neşeli yatmasını sağlamayı çok istiyordu; ancak seslenirse korkacağından, hemen ışığı söndüreceğinden çekiniyordu.

Bunun yerine, bir sürü küçük hünerinden birini göstermeye karar verdi. Çok uzaklardan geliyormuş gibi ince ve içli bir ıslık çalmaya başladı. Islıkla "serin bir yerde bir değirmen tekerleği dönüyordu" şarkısını tutturmuştu. Öyle hoş, öyle güzel çalıyordu ki, kızcağız uzun zaman ne olduğunu pek anlamadan dinledi. Ancak üçüncü dizede doğruldu, kalktı ve kulak vererek penceresine geldi.

Başını dışarı uzattı, dinledi. Knulp da bu arada ıslık çalmayı sürdürüyordu. Kız başını ezginin temposuna göre birkaç kez salladı, sonra birdenbire gözlerini yukarı kaldırdı ve müziğin nereden geldiğini anladı.

"Biri mi var orada?" diye çok alçak sesle yavaş sordu. "Bir derici çırağı" diye aynı biçimde yavaşça yanıt geldi. "Bayanı uykusunda rahatsız etmek istemezdim ama, azıcık yurt özlemim depreşti de ıslıkla bir şarkı çalmak istedim. Fakat neşeli şarkılar da bilirim. Sen de buraların yabancısı mısın kızcağızım?"

"Ben Karaormanlıyım."

"Ya, demek Karaormanlısın! Ben de oralıyım. Demek kentdaşız. Laechstetten hoşuna gidiyor mu? Benim hiç gitmiyor."

"Bir şey söyleyemem. Geleli daha bir hafta oldu. Ama benim de pek öyle hoşuma gitmiyor. Siz çoktandır burada mısınız?"

"Yok, üç gündür. Ama kentdaşlar birbirlerine sen derler, değil mi?" "Yok, olmaz. Birbirimizi hiç tanımıyoruz ki."

"Tanımıyoruz ama tanırız. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. Peki, Karaorman'ın neresindensiniz, bayan?"

"Siz orayı bilmezsiniz."

"Belli olmaz. Yoksa bir giz mi?"

"Achthausen. Küçük bir kasabacık."

"Ama güzel yer, değil mi? İlk önce köşede küçük bir kilise var, bir de değirmen, bıçkıevi. Orada bir de kocaman, sarı Saint Bernhard köpeği var, doğru değil mi?"

"Aman Tanrım! Bello!"

Onun yurdunu gerçekten tanıdığını, gerçekten orada bulunduğunu görünce güvensizliğinin, çekingenliğinin büyük bir bölümü kaybolmuş, tümüyle canlanmıştı. Hemen ivedi "Andreas Flick'i de tanır mısınız?" diye sordu.

"Hayır, oradan kimseyi tanımam, ama babanız olacak, değil mi?" "Evet."

"Demek öyle. Demek siz Fräulein Flick'siniz. Küçük adınızı da bilseydim, Achthausen'a yine uğrarsam size bir kart yazardım."

"Buradan gitmek mi istiyorsunuz?"

"Hayır istemiyorum, ama sizin adınızı öğrenmek istiyorum, Fräulein Flick." "Yok canım, ben de sizinkini bilmiyorum ki."

"Çok üzüldüm; ama elbette bu durum değişir. Benim adım Karl Eberhard'dır. Eğer birbirimize bir kez gündüz raslarsak, siz beni nasıl çağıracağınızı biliyorsunuz, ama ben size ne diyeceğim?"

"Barbara."

"Ha şöyle. Teşekkür ederim. Ama adınızın söylenmesi güç. Evinizde sizi kesin Baerbele diye çağırırlardı."

"Öyle de derlerdi. Mademki her şeyi biliyorsunuz, neden o kadar çok soruyorsunuz?Ama artık keselim. Allah rahatlık versin, derici."

"Allah rahatlık versin, Fräulein Baerbele. İyi uykular. Şimdi sizin için bir daha ıslık çalacağım. Kaçmayın, parayla değil."

Hemen başladı ve titrete titrete, iki sesle, Tirollülerin dağlı şarkıları gibi atlamalar yaparak dans müziğini andıran sanatlı bır ıslık tutturdu. Kız bu ustalığa hayran olmuştu. Islık kesilince Knulp ışık yakmadan odasına girerken, o da panjurları yavaşça ve sımsıkı kapadı.

Ertesi sabah Knulp erkenden Rothfuss'un usturasını eline aldı; ancak derici, yıllardır sakallıydı. Ustura kullanılmamaktan o kadar bozulmuştu ki, tıraş edecek duruma gelinceye kadar Knulp onu yarım saat askısına sürtmek zorunda kaldı. İşi bitince ceketini giydi, ayakkabılarını eline aldı, mutfağa indi. Mutfak sıcaktı ve kahve kokuyordu. Usta'nın karısından ayakkabılarını boyamak için fırçayla boya rica etti.

"Aman, ne diyorsunuz! Bu erkek işi değil. Bırakın ben yapayım." Knulp razı olmadı. Sonunda kadın utangaç bir gülüşle boya takımını

önüne uzattı. Yalnızca canı istediği ve keyfi olduğu zaman çalışan, ama yaptığı işi özenerek ve keyifle yapan bir insan gibi işini esaslı, temiz ve kolayca yapıyordu.

Kadın ona bakarak "Çok beğendim" diyerek yaptığı işi övdü, "pırıl pırıl oldu; sanki hemen yavuklunuza gidecekmişsiniz gibi."

"Ah, gidebilseydim ne iyi olurdu."

"İnanırım, mutlaka güzel bir sevgiliniz var" diye sırıtarak güldü kadın, "belki de bir değil birçoktur?"

"Yok, birçok olursa iyi olmaz" diye gülerek yanıtladı Knulp. "Size onun bir resmini de gösterebilirim."

Muşamba kaplı defterini koynundan çıkardı. İçinden Duse'nin resmini ararken kadın merakla ona yaklaştı. Resme ilgiyle baktı. "Pek kibar" diye çekine çekine kadını övmeye başladı, "tam bir hanımefendiye benziyor. Yalnızca zayıf gözüküyor, sağlığı yerinde mi bari?"

"Bildiğim kadarıyla yerinde. Şimdi artık gidip ihtiyara bakalım, odadan sesi geliyor."

Knulp, karşı odaya geçip dabağ Rothfuss'u selamladı. Oturma odası süpürülmüştü. Duvarlarının açık renk kaplamasıyla, saatle, aynayla ve duvardaki fotoğraflarla sevimli ve sıcak bir görünüşü vardı. "Böyle temiz bir oda kış gününde hiç de kötü değil" diye düşündü Knulp, "ama salt bunun için de evlenmeye değmez doğrusu." Dericinin karısının kendisinden hoşlanmasından hoşnut kalmamıştı.

Sütlü kahve içildikten sonra Usta Rothfuss'la avluya ve sundurmaya kadar birlikte gitti. Bütün dabağhaneyi gezdi. Knulp

hemen bütün sanatları tanırdı. Öyle anlayışlı sorular sordu ki, arkadaşı şaşıp kaldı.

"Peki ama bütün bunları nereden biliyorsun?" diye heyecanla sordu. "İnsan, gerçekten bir derici çırağıymışsın ya da vaktiyle öyle biriydin sanabilir."

"Çok gezince insan pek çok şey öğreniyor" diye kestirmeden bir yanıt verdi Knulp, "ayrıca ince dericilik konusunda da sen kendin bana hocalık etmiştin, anımsamıyor musun? Altı yedi yıl önce birlikte yolculuk ettiğimiz zamanlar bana bütün bunları sen anlatmıştın."

"Hepsini hâlâ anımsıyor musun?"

"Bir bölümünü Rothfuss, ama şimdi artık seni rahatsız etmeyeyim. Yazık, sana birazcık yardım etmeyi çok isterdim; ama aşağısı öyle nemli ve öyle kötü kokuyor ki. Sonra yine öksürür dururum. Hadi bakalım, allahaısmarladık, ihtiyar. Yağmur yağmadığı sürece ben biraz kentte dolaşacağım."

Kahverengi şapkası biraz arkaya itilmiş, evden çıkıp Dabağlar Sokağı'ndan kente doğru giderken Rothfuss kapıya çıktı, onun tertemiz giyinmiş, fırçalanmış giysileriyle yağmur birikintilerinden dikkatle atlayarak hafif hoşnut gidişini izledi. Birazcık kıskanarak "Aslına bakılırsa talihli çocuk" dedi, kösele kuyusuna dönerken de yaşamda seyirci olmaktan başka bir isteği olmayan bu garip dostunu düşündü ve bu tavıra, titizlik mi yoksa alçakgönüllülük mü demek gerektiğini bilemedi. Çalışan, ilerleyen birisi, birçok bakımdan kesinlikle daha iyi durumdaydı; ama böylesinin hiçbir zaman böyle zarif, güzel elleri olamazdı ve böyle hafif ve zarif dolaşamazdı. Hayır, Knulp böyle yapmakta haklıydı; çünkü yaradılışı kendisinden bunu istiyordu. Onun bir çocuk gibi herkesle konuşmasına ve herkesin gönlünü kazanmasına, bütün kızlara, bütün kadınlara güzel sözler söylemesine, her gününü bayram gibi geçirmesine herkes öykünemezdi. Onu, nasılsa, o biçimde gezip dolaşmaya bırakmalıydı. Eğer durumu kötüleşir de sığınacak bir yere gereksinmesi olursa, o zaman da onu eve almak bir zevk ve bir onur

oluyordu ve kendisine adeta minnet duyuluyordu; çünkü o, eve neşe ve ışık getiriyordu.

Bu arada konuğu meraklı ve neşeli, kentte dolaşıyordu; dudaklarının arasından ıslıkla bir asker marşı tutturmuş, hiç acele etmeden, eskiden tanıdığı yerleri ve insanları aramaya koyulmuştu. Önce dik bir yokuş üzerinde bulunan kentin dış mahallesine yöneldi. Orada yoksul bir giysi yamacısı tanıyordu. Zavallıcığın eski pantolonları yamamaktan başka bir iş yaptığı yoktu. Daha bir tane bile yeni giysi dikememişti. Oysa biraz bir şeyler de biliyordu. Hatta bir zamanlar umutlara bile düşmüştü. İyi işliklerde çalışmıştı. Ama erken evlenmişti, birkaç çocuğu vardı, karısı da ev işlerinden pek anlamıyordu. Knulp işte bu terzi Schlotterbeck'i arıyordu. Onu dış mahallenin arkalarındaki bir evin üçüncü katında buldu. Ev vadiye baktığından küçük işlik kuş yuvası gibi, altı açık, havada duruyordu. Pencereden diklemesine aşağıya bakıldığı zaman, altta yalnızca üç kat gözükmez, evin altındaki dağ, çıplak ve dik bahçe ve otlarla, baş döndürücü bir biçimde aşağıya doğru uçuyor gibi olurdu. En sonunda da evin arka bölümünün çıkıntısından oluşan kurşuni bir karmaşa, kümesler, keçe ve tavşan kulübeleri ve bitişik evin damları gözükürdü. O yana doğru bakılınca, bu evler, bu yıprak, bakımsız semtin ta öbür yanında, çok aşağılarda, vadinin içinde küçücük kalıyordu. Buna karşılık terzinin işliği gün ışığıyla apaydınlıktı. Pencerenin yanındaki geniş masasında, çalışkan Schlotterbeck dünyanın üstüne, bir fener bekçisi gibi, aydınlık ve yüksek, tünemiş oturuyordu.

Knulp girerken "Merhaba Schlotterbeck" diye seslendi. Usta gözleri ışıktan kamaşmış, kipriklerini kırparak kapıya doğru baktı. "Vay Knulp, sen misin!" diye sevinçle bağırdı ve elini ona doğru uzattı. "Yine buradasın ha? Nasıl oldu da bana kadar çıkabildin?"

Knulp üç bacaklı bir iskemle çekti, üstüne oturdu. "Bana bir iğneyle biraz iplik ver; ama kahverengi ve en incesinden olsun.

Ceketimi onaracağım." Bunu söylerken ceketiyle yeleğini çıkardı, bir iplik arayıp aldı, iğneye taktı ve dikkatli dikkatli bütün giysiyi baştan aşağı gözden geçirdi. Giysi daha çok iyiydi. Hemen hemen

yepyeni gözüküyordu. Öyle olduğu halde bütün incelmiş yerleri, bütün gevşemiş düğümleri çabucak becerikli parmaklarla onardı.

"Eh, daha nasılsın bakalım?" diye sordu Schlotterbeck. "Mevsim pek övülecek gibi değil, ama eğer sağlığın yerindeyse, başında bir aile de yoksa." Knulp kuşkulu kuşkulu öksürdü. Sonra da "Öyle öyle" dedi kayıtsızca. "Tanrı'nın yağmuru haklıların üstüne de yağar, haksızların üstüne de, yalnızca terziler ıslanmadan otururlar. Yine hep öyle yakınıyor musun,

Schlotterbeck?"

"Ah Knulp, ağzımı açtırma. Yanda bağrışan çocukların seslerini duyuyorsun ya, şimdi beş oldular. Oturursun, canın çıkıncaya kadar, gece yarılarına kadar çalışırsın, yine de kazancın hiçbir şeye yetmez. Senin derdinse yalnızca gezip tozmak!"

"Tutturamadan babalık! Dört beş haftadır Neustadt'ta sayrılar evindeydim. Orada kimseyi gereksiz yere tutmazlar. Hiç kimse de fazla kalamaz. Tanrı'nın yolları olağanüstüdür, dostum Schlotterbeck."

"Bu hikmetleri bırak, Tanrı aşkına!"

"Sen dindar değil miydin? Ben de tam şimdi dindar olmak niyetindeyim. Sana da onun için geldim. Bu iş ne âlemde, yaşlı köşe kadısı?"

"Dindarlık işinde beni rahat bırak! Sayrılar evinde miydim dedin? Bak buna çok üzüldüm."

"Üzülmene gerek yok, geçti. Şimdi anlat bakalım: Sinah Kitabı ne diyordu, vahiy neydi? Biliyor musun, sayrılar evinde vaktim vardı. Orada bir de İncil buldum, hemen hepsini okudum. Onun için şimdi seninle bu konuda daha iyi konuşabilirim. Pek meraklı bir kitap şu İncil."

"Haklısın, meraklıdır. Yarısı da uydurma olsa gerek. Çünkü hiçbiri ötekine uymuyor. Sen bunu daha iyi anlarsın; çünkü bir zaman Latince Okulu'na gitmiştin."

"O zamandan aklımda pek az şey kaldı."

"Görüyor musun, Knulp" terzi açık pencereden aşağılara doğru tükürdü ve gözlerini açıp acı bir yüzle arkasından baktı. "Bak Knulp, dindarlıktan bir şey çıkmıyor, onda iş yok. Ben ona boş veriyorum, haberin olsun, boş veriyorum!"

Knulp ona düşünceli düşünceli baktı.

"Evet ama, ileri gittin babalık, bana öyle geliyor ki, İncil'de çok önemli sorunlar var."

"Öyle ama, biraz karıştırırsan her yerinde birbirinin karşıtı şeyler görürsün. Hayır, benim İncil'le işim yok artık. Ben onunla hesabımı gördüm."

Knulp ayağa kalktı, bir ütü yakaladı.

"Bana içine koymak için birkaç kömür verir misin?" diye ustadan rica etti. "Ne yapacaksın?"

"Ceketimi birazcık ütülemek istiyorum da, bu kadar yağmurdan sonra şapkaya da sürsem iyi olacak."

"Kibarlığı elden bırakmıyorsun hiç" diye biraz kızgın söylendi Schlotterbeck, "bir yandan açlık derdi çektikten sonra, böyle kontlar gibi giyinip de ne olacak sanki!"

Knulp sakin sakin güldü: "Daha güzel görünürüm, bu da bana zevk verir; eğer bunu bana dindarlığından yapmak istemezsen, eski bir dost hatırı için, iyilik olsun diye yap, olmaz mı?"

Terzi sonunda kapıdan çıktı, biraz sonra kızgın bir ütüyle geri döndü. "Ha şöyle" diye övdü Knulp, "teşekkür ederim!" Fötr şapkasının kenarını dikkatle ütülemeye başladı; ancak bu işte dikişte

olduğu kadar becerikli olmadığından arkadaşı ütüyü elinden aldı, kendi ütüledi.

Knulp minnet duyan bir edayla "Çok hoşnut oldum" dedi, "işte şimdi yine bir pazar şapkası oldu. Ama bak terzi, İncil'den çok şey bekliyorsun. Doğru olanı ve yaşamın nasıl bir düzeni olduğunu herkesin kendisinin düşünmesi gerek; çünkü bu hiçbir kitaptan öğrenilmez. Benim düşüncem bu. İncil eskidir. Bugün bilinen ve tanınan birçok şey eskiden bilinmiyordu; ama bu yüzden içinde pek çok güzel ve iyi şey var, birçok da doğru şey. O, bana yer yer güzel bir resimli kitap gibi geldi, biliyor musun? Örneğin Ruth'un tarlalarda gezmesi ve geride kalan başakları toplaması ne güzel. Buna bakınca insan çok güzel ve sıcak bir yazı içinde duyuyor. Sonra İsa'nın küçük çocukların arasında oturup sizler benim için büyüklenen yaşlılardan çok daha sevimlisiniz! diye düşünmesi. Ben onu bu noktadan çok haklı bulurum, bu bakımdan ondan pek çok şey öğrenilebilirdi."

"Evet öyle" diye onayladı Schlotterbeck; ama yine de onu haklı çıkarmak istemiyordu. "Ama bunu başkalarının çocuklarına bakıp da söylemek kolay. Beş çocuğun olsun, karınlarını nasıl doyuracağını bileme de göreyim seni."

Yeniden kızmış, neşesi kaçmıştı. Knulp ona bakamadı. Gitmeden önce kendisine iyi bir şeyler daha söylemek istiyordu. Biraz düşündü, sonra ona doğru eğildi; yüzüne, parlak gözleriyle yakından ve ciddilikle baktı, yavaşça: "Evet ama, onları sevmiyor musun, çocuklarını?" dedi. Terzi birdenbire korkarak gözlerini açtı. "Elbette. Ne demek istiyorsun! Elbette seviyorum, hele en büyüğünü!"

Knulp büyük bir ciddilikle başını salladı. "Artık gideyim Schlotterbeck, sana çok teşekkür ederim. Ceketin değeri şimdi iki katı oldu. Sonra da, çocuklarını sevmelisin, onlardan sevinç duymalısın. Yarı yarıya da sıkıntıları bitmiş sayılır. Dinle bak, sana kimsenin bilmediği, senin de kimseye anlatmaman gereken bir şey söyleyeceğim."

Usta onun çok ciddileşen duru gözlerine merakla baktı. Knulp şimdi öyle yavaş konuşuyordu ki, terzi onu anlayabilmek için

zorlandı.

"Bak! Bana imreniyorsun ve şöyle düşünüyorsun: 'Ne rahat bir yaşam sürüyor, ne ailesi var, ne de derdi!' Ama iş böyle değil. Benim bir çocuğum var, düşün, iki yaşında küçük bir oğlan, onu yabancı insanlar oğul edindiler; çünkü babası bilinmiyordu; çünkü annesi loğusa yatağında ölmüştü. Bulunduğu kentin nerede olduğunu senin bilmene gerek yok; ama ben biliyorum. Oraya gidince gizlice evin çevresinde dolanıyorum, parmaklığa dayanıp bekliyorum, şansım yaver gider de küçüğü görebilirsem, ona ne elimi uzatabiliyorum, ne de öpebiliyorum. En fazla yanından geçerken ona ıslıkla bir şeyler çalıyorum. - Ya, böyle işte, hadi bakalım, hoşça kal, çocukların olduğuna da sevin!"

Knulp kentte gezintisini sürdürdü. Bir tornacı işliğinin penceresine dayanarak bir süre gevezelik etti, lüle lüle olmuş yongaların telaşlı oyunlarını seyretti. Yolda kendisine iltifat edip enfiye sunan bekçiyi de selamladı. Her yerde ailelerin ve sanatların başına gelen büyük küçük birçok şey öğrendi. Belediye saymanının karısının zamansız ölümünü, belediye başkanının oğlunun serseriliklerini duydu. Buna karşılık o da başka yerlerden yeni haberler verdi ve kendisini, şurada burada, tanıdık, dost ve sırdaş olarak, bir yerde sürekli oturan onurlu insanların yaşamına bağlayan zayıf ve acayip bağdan sevinç duydu.

Günlerden cumartesiydi. Bir bira fabrikasının avlu kapısının önünde rasladığı çıraklara o akşam ve ertesi gün içinde nerede dans edilebileceğini sordu. Birçok yer vardı; ama en güzeli Gertelfingen'deki Löwen'dı ve ancak yarım saat ötede bulunuyordu. Komşunun evindeki Baerbele ile birlikte oraya gitmeye karar verdi.

Neredeyse öğle olmuştu. Knulp Rothfussların merdivenini çıkarken burnuna mutfaktan güzel ve keskin bir koku geldi. Durdu, çocukça bir sevinç ve merak içinde, duyarlı burun delikleriyle iç açıcı kokuyu içine çekti. Her ne kadar yavaş yürümüşse de, geldiği yine de duyulmuştu. Usta'nın karısı mutfak kapısını açtı, hoşnut bir yüzle, yemek buharlarıyla dolu aydınlık aralıkta durdu.

Sevgi dolu bir sesle: "Günaydın Herr Knulp" dedi. "Böyle vaktinde gelişiniz ne iyi oldu. Bugün ciğer köftemiz var da. Biliyor musunuz, belki öyle seversiniz diye sizin için ayrıca bir parça ciğer kızartmayı düşünmüştüm, ne dersiniz?"

Knulp sakalını sıvazlayarak kibarca eğildi: "Yok canım, ne diye ayrıca bir şey hazırlayacaksınız. Bana bir çorba olsa yeter."

"Ne demek, hastalık geçirene çok iyi bakmak gerek, yoksa gücü nasıl yerine gelir. Ama siz belki de ciğer sevmezsiniz. Bazıları sevmez de."

Knulp alçakgönüllülükle güldü.

"Ah, ben onlardan değilim. Bir tabak dolusu ciğer köftesinden daha güzel bir pazar yemeği olur mu? Ömrüm boyunca her pazar yesem, bıkmam."

"Bizim yanımızda hiçbir şeyden yoksun kalmamalısınız. Yemek yapmak niçin öğrenilir! Şimdi söyleyin bakalım, bir parça ciğer arttı. Ben onu sizin için ayırmıştım, yapsaydım iyi olurdu." Yanına biraz daha yaklaştı, yüzüne bakarak gülümsedi. Knulp kadının ne düşündüğünü çok iyi anlamıştı. Kadıncağız oldukça da güzeldi. Ancak o hiçbir şeyin farkında değilmiş gibi davrandı. Yoksul terzinin ütülediği güzel fötr şapkasıyla oynamayı sürdürerek başka yana baktı. "Teşekkür ederim Frau Rothfuss, iyi niyetiniz için teşekkür ederim. Ama köfteyi daha çok severim. Siz beni zaten çok şımarttınız."

Kadın gülümseyerek ona işaretparmağıyla gözdağı verdi: "Bu kadar utangaç görünmenize gerek yok, ne de olsa size inanamam. Demek köfte! Üstüne de bol soğan, değil mi?"

"Bakın, buna hayır diyemem."

Kadın düşünceli düşünceli mutfağa gitti. Knulp da masanın hazırlandığı odaya girip oturdu; Usta gelip çorba getirilinceye kadar bir gün önce çıkan haftalık gazeteyi okumaya koyuldu.

Yemek yedikten sonra bir çeyrek saat kadar da iskambil oynadılar. Bu arada Knulp, ev sahibi kadını birkaç yeni, cüretli ve zarif iskambil oyunuyla şaşkınlığa boğdu. Oyun oynuyormuş gibi hiç aldırış etmeden kâğıtları karıştırmasını ve yıldırım çabukluğuyla yeniden düzeltmesini de biliyordu. Kendi kâğıdını zarif bir biçimde masanın üstüne fırlatıyor, ara sıra başparmağını kartların kıyısında dolaştırıyordu. Usta, bir işçi, bir kentsoylu bu gibi karın doyurmayan hünerleri nasıl kabul ederse, öylece hayranlık ve hoşgörüyle izliyordu. Ancak karısı, dünya görmüş bu adamın yaşama sanatının belirtileri olan hünerlerine anlayışlı bir ilgiyle dikkat ediyordu. Bakışları onun ince, zarif ve hiçbir kaba işin kırıştırmadığı ellerine dalıp gidiyordu.

Küçük pencere camından ince, belli belirsiz bir güneş ışığı odaya, masanın ve iskambil kâğıtlarının üstüne vuruyor, döşemenin üstündeki zayıf, boyalı tavanda döne döne titriyordu. Knulp bütün bunları, şubat güneşinin oyununu, evin dingin erincini, arkadaşının ciddi ve çalışkan, sanatçı yüzünü, güzel kadının gizli bakışlarını, ateş gibi parlayan gözleriyle görüyordu. Ama bunlardan hoşlanmamıştı. Bütün bunlar onun için ne bir mutluluk, ne de bir amaçtı. İyi olsaydım, diye düşündü, mevsim de yaz olsaydı, burada bir saat bile fazla kalmazdım.

Rothfuss, kâğıtlarını toplayıp saatte bakınca Knulp da "Ben biraz çıkıp güneşlenmek istiyorum" dedi. Usta'yla birlikte merdivenlerden indi, onu kurutma sundurmasında derilerinin yanında bıraktı, kendisi de içinde deri tozu çukurları açılmış olan ve ırmağa kadar uzanan ıssız, dar, otların bürüdüğü bahçede gözden yitti. Derici, orada hayvan derilerini suya bastırabilmek için tahtadan küçük bir köprü yapmıştı. Knulp bu köprünün üstüne oturdu, topuklarını sessiz ve telaşla akan sulara değdirecek kadar sarkıttı. Tam oturduğu yerin altında çabuk çabuk gidip gelen koyu renkli balıkları neşeyle seyretti, sonra bulunduğu yeri merakla incelemeye koyuldu; çünkü karşı evdeki küçük hizmetçi kızla konuşmak için uygun bir fırsat arıyordu. Bahçeler birbirine bitişikti, yalnızca eski bir tahta çitle birbirinden ayrılıyordu. Aşağıda, suyun kıyısında, eski çitlerin zamanla büsbütün yok oldukları yerden kolayca bir bahçeden öbürüne geçilebilirdi.

Komşunun bahçesi dericinin otlar bürümüş, bakımsız bahçesinin yanında çok daha bakımlı görünüyordu. Orada dört sıra sebze ocağı göze çarpıyordu. Bunları, kıştan sonra hep olduğu gibi, ot bürümüş ve çökmüştü. İki sıra marulla bir parça da kıştan kalma ıspanak vardı. Gül fidanları yere doğru eğilmiş, tepeleri toprağa gömülmüştü. Daha ötede de evi gizleyen birkaç güzel çam ağacı görünüyordu. Yabancı bahçeyi gözden geçirdikten sonra Knulp, bu ağaçlara kadar gürültüsüzce sokuldu, aralarından evi, arkadaki mutfağı gördü. Çok geçmeden mutfakta kızın kendi de göründü. Kollarını sıvamış iş yapıyordu. Hanım yanındaydı. Her işi bilen, hizmetçi tutamayan ve her yıl değişen bu yetiştirdikleri kızları evden gittikten sonra öve öve bitiremeyen hanımların yaptığı gibi, ona bir sürü şey buyuruyor, bir sürü şey öğretiyordu. Ama öğretişi ve yakınmaları öyle bir tondaydı ki, içinde hiçbir kabalık ve hoyratlık yoktu, küçük kız da buna alışmış gibi gözüküyordu; çünkü hiç şaşırmadan işini görüyor ve dingin bir yüzle çalışıyordu.

Davetsiz konuk bir ağaca dayanmış, başını önce eğmiş, bir avcı gibi meraklı ve uyanık, seyirci ve dinleyici olarak yaşamdan pay almayı öğrenmiş, vakti bol bir adam gibi neşeli bir sabırla oraya kulak veriyordu.

Kız pencerede görününce sevindi. Kadının şivesinden de onun Laechstettenli olmadığını, birkaç saat yukardaki vadiden olduğunu anladı. Sakin sakin onları dinledi, ağzına aldığı kokulu bir çam yaprağını yarım saat çiğnedi ve bir saat, kadın çekilip de mutfak boş kalıncaya kadar orada durdu. Birazcık daha bekledikten sonra sakınarak ilerledi, ince bir dalla mutfak penceresine vurdu. Kız önce hiç farkına varmadı. Sonra iki kez daha vurdu. Bunun üzerine kız yarı açık pencereye geldi, onu büsbütün açıp dışarı baktı.

"Ah, orada ne yapıyorsunuz?" diye yavaşça seslendi. "Az kalsın korkacaktım."

Knulp gülümseyerek "Hiç benden korkulur mu?" dedi. "Yalnızca bir günaydın deyip nasıl olduğunuzu anlamak istedim. Bugün cumartesi de, acaba yarın öğleden sonra izinli çıkabilir misiniz, şöyle küçük bir gezinti yapabilir miyiz, diye sormak istiyordum."

Kız ona baktı, başını salladı; yüzünü o kadar umutsuz ve üzgün görmüştü ki, adeta üzüldü.

"Hayır" dedi nezaketle, "yarın iznim yok, yalnızca öğleden önce kilise için iznim var."

"Ya" diye mırıldandı Knulp, "öyleyse bu akşam gelebilirsiniz." "Bu akşam mı? Evet izin alabilirim; ama eve, bizimkilere bir mektup yazmak istiyordum."

"Ah, onu bir saat sonra da yazabilirsiniz. Zaten bu gece gidecek değil ya. Görüyorsunuz, sizinle birazcık konuşabildim diye ne kadar sevindim. Eğer bu akşam bardaktan boşanır gibi yağmur yağmazsa, güzel bir gezinti yapabiliriz. Ne olur razı olun. Benden herhalde korkmazsınız!"

"Ben hiçbir şeyden korkmam, hele sizden hiç. Ama olmaz. Bir erkekle gezmeye çıktığımı görürlerse!"

"Ama Baerbele, sizi burada kimse tanımıyor ki. Hem de bu bir günah değil, kimseyi de ilgilendirmez. Siz artık okullu bir kız değilsiniz, öyle değil mi? Hadi bakalım, unutmayın, ben saat sekizde aşağıda jimnastik salonunun yanındaki sığır pazarı parmaklıklarının bulunduğu yerde olacağım. Yoksa daha mı erken geleyim?"

"Yok yok, daha erken gelmeyin. Daha doğrusu hiç gelmemelisiniz. Olmaz, hem ben de..."

Knulp yüzüne yine bir oğlan çocuğu gibi üzünçlü bir anlatım verdi, üzgün bir tonla "Eğer hiç istemiyorsanız..." dedi, "ben sizin buralarda hem yabancı, hem de yalnız olduğunuzu, zaman zaman da yurt özlemi çektiğinizi düşünmüştüm. Bunu ben de duyduğum için birbirimize birazcık bir şeyler anlatabilirdik, Achthausen'dan bir şeyler daha işitsem çok hoşnut olurdum; çünkü bir kez orada bulunmuştum. Ama artık sizi zorlamak istemem. Bu kadarına da darılmamışsınızdır."

"Darılmak da ne demek! Ama elimden gelmiyorsa..." "Ama bu akşam özgürsünüz Baerbele, yalnızca istemiyorsunuz. Biraz düşünün bakalım. Şimdi artık gideyim. Bu akşam jimnastik salonunun yanındayım ve bekleyeceğim. Kimse gelmezse gezmeye yalnız giderim ve sizin o anda Achthausen'a mektup yazdığınızı düşünürüm. Hadi allahaısmarladık, sakın darılmayın!" İvedi selam verdi, kızın daha bir şeyler söylemesine vakit bırakmadan hemen uzaklaştı. Baerbele, onun ağaçların arkasında gözden yitişini izledi. Yüzünde şimdi ne yapayım diyen bir anlam vardı. Sonra işine döndü, birdenbire -hanım dışarı çıkmış olduğu için- yüksek sesle güzel bir şarkı tutturdu.

Knulp şarkıyı duyuyordu. Yine tahta köprünün üstüne oturdu, sofrada cebine koyduğu ekmek diliminden küçük küçük yuvarlaklar yapmaya başladı. Yaptığı bu ekmek yuvarlaklarını yavaşça, birbiri ardından suya bırakıyor, onların akıntıda biraz sürüklendikten sonra nasıl dibe çöktüklerini, suyun karanlık dibinde kımıldamadan duran balıkların onları nasıl yuttuklarını dalgın dalgın seyrediyordu.

Akşam yemeğinde dabağ ustası "Oh" dedi, "çok şükür yine cumartesi akşamı oldu. Bütün hafta yorulduktan sonra bunun ne demek olduğunu sen dünyada bilemezsin."

"Ama düşleyebilirim..." diye gülümsedi Knulp. Kadın da gülümsedi ve çapkın çapkın onun yüzüne baktı.

"Bu akşam" diye ciddi bir edayla sürdürdü Rothfuss, "bu akşam hep birlikte iyisinden bir testi bira içelim. Bizim hatun onu hemen alıp getirir, olur mu? Yarın da hava iyi olursa, üçümüz birlikte bir gezinti yaparız, ne dersin eski dost?"

Knulp güçlü bir biçimde onun omzuna vurdu: "İtiraf edeyim, evinde her şey öyle rahat ki, yarınki gezinti için şimdiden seviniyorum. Ama bu akşam biraz işim var. Burada bir arkadaşım var, onunla buluşacağım. Yukarki demircide çalışıyordu, yarın da yolculuğa çıkıyor. Bu akşam için üzüldüm ama, yarın bütün gün birlikte olacağız. Yoksa bu işe hiç kalkışamam."

"Sakın gece vakti, böyle yarı hasta, çıkıp dolaşayım deme." "Hadi canım, kendine o kadar özen göstermek de biraz fazla. Geç dönmem. Anahtarı nereye koyuyorsun, içeri nasıl gireyim?" "Çok inatçısın Knulp. Git bakalım, öyle olsun, anahtarı bodrum pancurunun arkasında bulacaksın. Nerede olduğunu biliyorsun, değil mi?" "Evet. Eh, hadi, ben gideyim, siz de vaktiyle yatın! Allah rahatlık versin, Frau Rothfuss."

Knulp gitti. Daha aşağıya, sokak kapısına yeni varmıştı ki, ustanın karısı telaşla arkasından koştu. Bir şemsiye getirmişti, bunu istesin istemesin Knulp yanına almalıydı.

"Kendinize dikkat etmeniz gerek, Knulp" dedi. "Hem de size, dönünce, anahtarı nerede bulacağınızı göstermek istiyorum." Karanlıkta onun elinden tuttu, evin köşesini döndürdü. Tahta kepenklerle kapalı bir küçük pencerenin önünde durdu.

"Anahtarı pencerenin arkasına koyarız" diye heyecanlı bir sesle fısıldadı ve Knulp'un elini okşadı. "Siz yalnızca aralığa uzanın. Anahtar pervazın üstünde olacak."

"Peki, teşekkür ederim" dedi Knulp biraz şaşkın ve elini geri çekti. "Gelinceye kadar, size bir bardak bira saklayayım mı?" diye kadın yeniden söze başladı ve yavaşça ona dayandı.

"Hayır, teşekkür ederim, ender içerim. Allah rahatlık versin Frau Rothfuss, teşekkür ederim."

"O kadar acele mi?" diye yavaşça fısıldadı kadın ve adamın kolunu sıktı. Yüzü, onun yüzüne oldukça yakındı. Knulp şaşkın bir sessizlik içinde, kadını zorla öteye itemediği için eliyle onun saçlarını okşadı, sonra birdenbire"Ama artık gitmeliyim" diyerek geri çekildi.

Kadın yarı açık bir ağızla gülümsedi. Karanlıkta, Knulp, onun dişlerinin parladığını görmüştü. Kadın yine gayet yavaş "Eve dönünceye kadar seni bekleyeceğim, pek tatlısın" diye fısıldadı.

Knulp oradan karanlık sokaklara doğru, şemsiye koltuğunda uzaklaştı. Köşeyi dönünce de bu saçma sıkıntıyı çabucak gidermek için ıslık çalmaya başladı. Çaldığı şarkı şuydu:

"Seni alacağımı düşünüyorsun ama,

Bu benim aklımdan bile geçmiyor.

İnsanların arasındayken,

Utanç veriyorsun bana sen."

Hava ılıktı. Zaman zaman karanlık gökte yıldızlar görünüyordu. Bir meyhaneden gençlerin neşeli gürültüsü geliyordu. Pfauen'da yeni kegel oyunu salonunun pencerelerinin arkasından birtakım efendiden adamların, gömleklerinin kollarını sıvamış, toplandıklarını gördü. Ellerinde kegel toplarını tartıyorlardı, ağızlarında da sigaraları vardı.

Jimnastik salonunun yanında Knulp durup çevresine bakındı. Nemli rüzgâr, çıplak kestane ağaçlarında yavaşça ıslık çalıyor, ırmak durup dinlenmeden derin karanlıklara akıp gidiyor ve birkaç aydınlık pencere suda yankılar yapıyordu. Yumuşak gece gezginin iliklerine kadar bir rahatlık veriyor, derin derin soluk alıyor, ilkyazı, sıcağı, kuru caddeleri ve yolculukları şimdiden içinde buluyordu. Yorulmaz belleğiyle kente, ırmak boyuna ve bütün oralara şöyle bir göz attı. Her yeri biliyordu. Caddeler, patikalar, köyler, kasabalar, çiftlikler, dost hanlar, hiçbiri yabancısı değildi. İyice düşündü ve bundan sonraki yolculuğunun planını hazırladı. Laechstetten hiçbir zaman onun kalacağı bir yer olamazdı. Kadın eğer münasebetsizlik etmezse, arkadaşının hatırı için yalnızca bu pazarı da burada geçirmek istiyordu.

"Belki de" diye düşündü, "Usta'ya karısı için bir imada bulunmak gerek." Ama o, burnunu, başkalarının işine sokmak istemezdi; insanların daha iyi ve daha akıllı olmalarına yardım için de, hiçbir istek duymuyordu. Bu işin böyle oluşuna üzülüyordu. Eski Ochsen Meyhanesi'nin garson kızı hakkında da hiç iyi bir görüşü yoktu; ama

dabağ ustasının ev yaşamı ve aile mutluluğu üzerine verdiği yüksek söylevi de gülmeden düşünemiyordu. O bilirdi, bu iş çoğu zaman böyleydi; birisi mutluluğu ya da erdemiyle övünüyor, böbürleniyorsa, onda bunun ikisi de yok demekti. Yamacının dindarlığı da bir zamanlar tıpkı böyle olmuştu. İnsanların aptallıkları görülebilirdi, onlara gülünür ya da acınırdı; ancak onları gittikleri yolda özgür bırakmak gerekirdi. Düşünceli bir iç çekişle bu üzüntüleri bir yana bıraktı, köprünün karşısındaki yaşlı bir kestane ağacının kovuğuna dayandı ve bundan sonraki yolculuğu üzerinde düşünmeye başladı. Karaormanlar üzerinden geçmeyi istiyordu; ama oraları şimdi soğuktu, belki de daha çok kar vardı, ayakkabıları mahvolurdu, yatacak yerler de birbirinden çok uzaktı. Yok, bu olmazdı, vadilerden gitmeliydi ve küçük kentlerde kalmalıydı. Dört saat ötede ırmak kıyısındaki Hirschenmühle, ilk güvenli dinlenme yeriydi. Orada kendisini kötü bir havada bir iki gün alıkoyabilirlerdi. Böylece birini beklemekte olduğunu tümüyle unutup bin bir düşünceyle orada dururken, karanlığın ve rüzgârın içinden, köprünün üstünde ince ve korkak bir hayal belirdi ve duraksayarak ona yaklaştı. Kızı derhal tanımıştı. Sevinerek, minnetle ona doğru koşup şapkasını havaya fırlattı: "Ne iyi ettiniz de geldiniz Baerbele, neredeyse inanamayacağım."

Sol yanına geçip onu ırmağın yanındaki ağaçlı yoldan yukarı doğru götürdü. Kız, kararsızlık içindeydi ve utanıyordu. "Hiç doğru değildi" diye yineledi, "ya bizi görürlerse?"

Knulp'un soracak birçok şeyi vardı. Çok geçmeden kızın adımları sakinleşti ve düzeldi, sonunda gayet hafif ve neşeli bir arkadaş gibi yanında yürümeye başladı. Onun sorup söylediklerinden hoşlanmış, heyecanlı heyecanlı yurdundan, babasından, annesinden, erkek kardeşinden, büyükannesinden, ördeklerden, tavuklardan, doludan, hastalıklardan, düğünlerden, kilise törenlerinden söz etmeye başlamıştı. Görüp geçirdiklerinin küçücük hazinesi açılmıştı ve bu hazine kendisinin sandığından da büyüktü. Sonunda kasabasındaki bağlarına ve ayrılışına, şimdiki işine, efendilerinin ev yaşamına sıra geldi.

Kasabadan bir hayli uzaklaşmışlar, dışarılara çıkmışlardı. Baerbele yola hiç dikkat etmemişti. Uzun ve gamlı bir yabancılık, susma ve sabır haftasından sonra kendisini konuşmanın, gevezelik etmenin zevkine bırakıvermiş ve bir hayli keyiflenmişti.

"Nerelerdeyiz?" diye şaşkınlıkla sordu. "Nereye gidiyoruz?" "Eğer isterseniz Gertelfingen'e gidelim. Zaten neredeyse geldik." "Gertenfingen'e mi? Orada ne yapacağız? Dönelim daha iyi, geç olacak." "Ne zaman evde olmanız gerekiyor, Baerbele?" "Onda. Herhalde vakit gelmiştir. Çok güzel bir gezinti oldu." "Ona daha çok var" dedi Knulp. "Ben sizi vaktinde eve yetiştiririm. Ama bir daha böyle genç yaşta birlikte olamayacağımız için bugün birlikte bir dans etme tehlikesini pekâlâ göze alabiliriz. Yoksa dans etmek istemez misiniz?"

Kız ona şaşkınlık ve heyecanla baktı.

"Ah, dans etmeyi her zaman severim, ama nerede edeceğiz? Burada, açıklarda mı?"

"İşte, neredeyse Gertenfingen'e geldik. Orada Löwen'da müzik var. Sırf bir kezcik dans etmek için içeri gireriz, sonra eve döneriz ve iyi bir akşam geçirmiş oluruz."

Baerbele, kararsızlık içinde durdu. Yavaş yavaş "Çok iyi olurdu" diye mırıldandı, "ama bizim için ne derler? Öyle birisi olarak görülmek istemem, birbirimizin olduğunu sanmalarını da istemem."

Ve birdenbire kahkahalarla güldü:

"Yani demek istiyorum ki, ilerde bir dost edinmek istersem, onun derici olmasını istemem. Sizi kırmak istemiyorum ama dericilik temiz bir sanat değil."

"Belki de haklısınız" dedi Knulp, anlayışlı bir tonla, "ama benimle evlenmeyeceksiniz ki. Ne benim derici olduğumu, ne de sizin bu derece gururlu olduğunuzu bilen var; ellerimi de yıkadım. Şimdi eğer

benimle bir kez dans etmek isterseniz, sizi dansa davet ediyorum. İstemezseniz dönelim."

Gecenin karanlığı içinde köyün ilk evini, onun ağaçlıklar arasından çıkan solgun, sivri çatısını gördüler. Knulp birdenbire "Dinle" diye parmağını kaldırdı, bunun üzerine köyden dans müziğinin geldiğini duydular. Bir el armonikasıyla bir keman birlikte çalıyordu.

"Pekâlâ" dedi kız ve daha hızlı yürümeye başladılar. Löwen'da yalnızca dört beş çift dans ediyordu. Bunlar bir alay genç çocuktu. Knulp hiçbirini tanımıyordu. İçerde sakin ve terbiyeli bir hava esiyordu. Kimse de yeni gelen ve ondan sonraki dansa katılan çifti rahatsız etmedi. Bir halk dansı ve bir polka oynadılar. Sonra valse sıra geldi; ama Baerbele vals bilmiyordu. Seyretmeye başladılar. Yarım bardak da bira içtiler, fazlasına Knulp'un kesesi elvermiyordu. Baerbele dans ederken kızarmıştı, gözleri parlayarak küçük salona bakıyordu.

Saat dokuz buçuk olunca "Galiba artık eve dönme zamanı geldi" dedi Knulp. Kız, hemen kalktı. Bir parça üzgün görünüyordu. Yavaşça "Ah, yazık!" dedi.

"Pekâlâ daha kalabiliriz."

"Yok, gitmeliyim. Ama güzeldi."

Birlikte çıktılar. Ama kapıda kızın aklına gelmişti: "Çalgıcılara bir şey vermedik."

"Evet" dedi Knulp biraz şaşkın, "bir yirmiliği hak ettiler; benim durumum böyle işte, hiç param yok."

Kız telaşla küçük, işlemeli para kesesini cebinden çıkardı. "Neden söylemiyorsun sanki? İşte bir yirmilik, hadi veriverin." Knulp parayı aldı, çalgıcılara götürdü. Sonra dışarı çıktılar. Kapının önünde, koyu karanlıkta gözleri yolu seçinceye kadar bir an durdular. Rüzgâr

artmıştı, ara sıra yağmur taneleri de düşüyordu. "Şemsiyeyi açayım mı?" diye sordu Knulp.

"Hayır, rüzgârda yürüyemeyiz. İçerisi çok güzeldi. Siz bir dans hocası gibi güzel dans ediyorsunuz."

Kız neşeli neşeli konuşmayı sürdürüyordu; ama arkadaşı susmuştu. Belki de yorulmuştu. Ya da yaklaşan ayrılığı düşünüyordu.

Kız birdenbire şarkı söylemeye başladı:

"Kâh Neckar kıyısında gezer dolaşırım,

Kâh Ren kıyısında. Sıcak ve temiz bir sesi vardı. İkinci dizeye Knulp da karıştı ve ikinci ses olarak öyle güvenli, öyle derin, öyle güzel söyledi ki, kız onu zevkle dinledi.

Sonunda Knulp, "Artık yurt özlemi geçti, değil mi?" diye sordu. "Ah evet" diye güldü kız. "Böyle bir gezintiyi bir daha yapmalıyız." "Çok üzgünüm ama" diye yavaşça yanıt verdi Knulp, "galiba son gezinti olacak."

Kız durdu. İyice duyamamıştı ama sözlerinin üzünçlü uyumu dikkatini çekmişti.

"Ya, neden?" diye biraz korkarak sordu. "Bana mı kızdınız?" "Yok Baerbele, ama yarın gitmek zorundayım. Usta'ya işimden ayrılacağımı söyledim."

"Ne diyorsunuz! Sahi mi? Çok üzüldüm."

"Benim için kendinizi üzmeyin. Uzun zaman zaten kalamazdım. Hem ben yalnızca bir dericiyim. Siz hemen bir sevgili edinmelisiniz, iyi bir sevgili. Göreceksiniz, ondan sonra hiç yurt özlemi çekmezsiniz."

"Ah, böyle konuşmayın! Biliyorsunuz, benim sevgilim değilsiniz, ama çok hoşuma gidiyorsunuz."

İkisi de sustular. Rüzgâr yüzlerine çarpıyordu. Knulp yürüyüşünü ağırlaştırmıştı. Köprünün yanına geldiler. Sonunda Knulp durdu.

"Şimdi size allahaısmarladık diyeyim. Birkaç adım yalnız yürürseniz, belki daha iyi olur."

Baerbele onun yüzüne içi sızlayarak baktı.

"Demek ciddi? Öyleyse ben de size teşekkür ederim. Bu gezintiyi hiç unutmayacağım. Yolunuz açık olsun."

Knulp kızın elini tutup onu kendine çekti. Kız korkmuş ve şaşırmış, gözlerine bakarken başını, yağmurdan ıslanmış saç örgüleriyle, iki ellerinin arasına alıp fısıldadı: "Allahaısmarladık Baerbele, beni büsbütün unutmamanız için sizden şimdi bir ayrılık öpücüğü istiyorum."

Baerbele hafifçe titredi, geri çekilmek istedi; ama Knulp'un bakışları iyi ve üzgündü, kız onun ne kadar güzel gözleri olduğunu ancak şimdi görüyordu. Gözlerini kapamadan kendini ona ciddi bir biçimde öptürdü. Bunun üzerine Knulp hafif bir gülümsemeyle duraklayınca kızın gözlerine yaş doldu ve o da onu canı gönülden öptü.

Sonra aceleyle oradan uzaklaştı. Köprüye varınca birdenbire döndü, geri geldi. Knulp hâlâ aynı yerde duruyordu.

"Ne var Baerbele?" diye sordu. "Hani eve gidecektiniz?" "Evet, evet gidiyorum, benim hakkımda kötü şeyler düşünmemelisiniz!" "Elbette düşünmem."

"Ama dabağ, bir şey daha soracaktım: Artık hiç paranız olmadığını söylemiştiniz; gitmeden önce herhalde ücretinizi alacaksınız."

"Hayır. Alacağım ücret filan kalmadı; ama zarar yok, ben başımın çaresine bakarım. Bunun için hiç üzülmeyin."

"Yok, olmaz! Cebinizde biraz bir şeyler bulunmalı. İşte!" Onun eline kocaman bir para sıkıştırdı. Knulp bunun bir taler olduğunu sezdi.

"Bana sonra bir biçimde geri verirsiniz ya da yollarsınız." Knulp kızı elinden tuttu: "İşte bu olmaz. Siz paranızı böyle kullanmamalısınız. Hem bu tam bir taler. Onu geri alın. Olmaz, alacaksınız! Ha şöyle. Akılsızlık etmemek gerek. Eğer yanınızda elli kuruş filan gibi daha küçük bir şey varsa sevinerek alırım; çünkü gereksinmem var, ama fazlasını değil."

Biraz daha çekiştiler. Sonunda Baerbele para kesesini göstermek zorunda kaldı; çünkü içinde talerden başka parası olmadığını söylemişti; ama öyle değildi. Kesesinde ayrıca bir mark, bir de daha o zamanlar geçmekte olan gümüş bir yirmilik vardı. Knulp, onu almak istedi. Fakat Baerbele'e çok az geldi. Onun için, en iyisi, hiç almadan gitmek istiyordu. Sonunda markı aldı. Sonra kız, hızlı adımlarla eve doğru uzaklaştı.

Yolda sürekli Knulp'un kendisini niçin bir kez daha öpmediğini düşünüyordu. Buna bir yandan üzülüyor, bir yandan da bu davranışını pek güzel ve kibarca buluyordu. Sonunda bu sonuncu yargısında karar kıldı.

Knulp tam bir saat sonra eve geldi. Yukarda oturma odasında ışık vardı. Demek ustanın karısı daha oturuyor ve kendisini bekliyordu. Öfkeli öfkeli tükürdü. Neredeyse hemen şimdi gecenin karanlığı içinde oradan kaçacaktı;ama yorgundu, hem de yağmur yağabilirdi. Dericiye karşı da bunu yapmak istemiyordu. Bundan başka bir de bütün bu akşam boyunca içinde küçük bir muziplik isteği vardı. Anahtarı saklı olduğu yerden aldı. Kapıyı hırsız gibi usulca açtı, sonra arkasından çekti, dudaklarını ısırarak gürültüsüzce kilitledi, anahtarı da dikkatle eski yerine koydu. Sonra ayakkabıları elinde, çoraplarıyla merdivenleri çıktı. İyi kapanmamış kapının aralığından ışığı gördü ve uzun süren bekleyiş sırasında içerdeki kanepenin üstünde uyuyakalmış olan ustanın karısının derin soluklarını duydu. Yavaşça yukarıya, odasına çıktı, kapıyı içerden sımsıkı kapayıp yattı; ama sabah olur olmaz önceden karar verdiği gibi, çıktı gitti.

Knulp'tan Anılar

Neşeli gençlik yıllarındaydı, Knulp da daha sağdı. Birlikte yolculuk ediyorduk. Yakıcı yaz sıcaklarında verimli bir bölgede dolaşıyorduk. Derdimiz de yok denecek kadar azdı. Gündüzleri sarı ekin tarlalarında başıboş dolaşıyor ya da orman kıyısındaki bir ceviz ağacının serin gölgesine uzanıyorduk. Akşam olunca da Knulp'un köylülere nasıl öyküler anlattığına bakıyor, çocuklara gösterdiği gölge oyununu seyrediyor, kızlar için söylediği bir sürü şarkıyı dinliyordum. Onu zevkle dinliyor, hiç kıskanmıyordum. Yalnızca kızlarla olduğu zaman esmer yüzünün nasıl pırıl pırıl yandığını, kızların, alay etseler bile, gözlerini ayırmadan ona nasıl baktıklarını görünce bana öyle gelirdi ki, bu adam dünyada çok az görülen bir talih kuşudur, bense bunun tam tersiydim. Zaman zaman orada fazlalık yapmamak için bir kıyıya çekilir, ya şöyle ağırbaşlı bir akşam söyleşisi ya da yatacak bir yer rica etmek için papazın odasına gidip kendisini selamlardım ya da otele gidip sessizce bir şarap bardağının başına otururdum.

Bir öğle sonu, çok iyi anımsıyorum, bir mezarlığın yanından geçiyorduk. Bu mezarlık küçük kilisesiyle, köyden bir hayli uzakta, tarlalar arasında kaybolmuş gibiydi. Duvarlarının üstünü çevreleyen koyu gölgeli ağaçlarıyla sıcak kırların ortasında dingin ve erinç veren bir görünüşü vardı. Demir parmaklıklı kapısının yanında iki kocaman kestane ağacı yükseliyordu. Ancak kapı kilitliydi. Ben yolumuzu sürdürmek istedim ama Knulp razı olmadı, duvarın üstünden atlamaya hazırlandı.

"Yine mi paydos?" diye sordum.

"Elbette, neredeyse tabanlarım patlayacak."

"Peki ama, bunun bir mezarlıkta olması mı gerekiyor?" "Çok hoş olur. Gel Tanrı aşkına. Köylüler kendilerine karşı pek cömert değildir, bunu bilirim, ama yerin altında herhalde daha iyi bir durumda olmayı istiyorlar ki, mezarlarının üstüne ve yanına temiz bir şeyler ekme sıkıntısına katlanıyorlar."

Onunla birlikte ben de tırmandım. Hakkı vardı. Duvarın üstünden tırmanmaya gerçekten de değerdi. Bahçede, mezarlar düz ve eğri sıralar halinde yan yana dizilmişti. Birçoğunun üstünde beyaz, bazılarında da yeşil ve çiçek rengi haçlar vardı. Aralarında kahkahaçiçekleri, ıtırlar, neşeli neşeli ateş gibi parlıyorlardı. Daha ilerdeki koyu gölgeliklerde, geç açmış şebboylar, üzeri güllerle dolu gül fidanları, leylaklar ve mürver ağaçları yaprak ve dallarıyla o kadar sıktılar ki, mezarlık bir parkı andırıyordu.

Bir süre bunları seyrettik. Sonra yer yer yükselmiş, çiçekli çimenlerin üstüne oturup dinlendik, serinledik ve neşelendik.

Knulp yanındaki haçın üstündeki adı okudu. "Bunun adı Engelbert Auer'miş, altmış yıldan fazla yaşamış, işte şimdi de şu ince muhabbetçiçeklerinin altında yatıyor ve hoşnut. Bu muhabbetçiçeklerinin bende de olmasını isterdim. Şimdilik şunlardan bir tane alayım" dedi.

"Bırak" dedim, "başkalarından al, muhabbetçiçeği çok çabuk solar." Ama o bir tanesini kopardı, yanında çimenlerin üstünde duran şapkasına iliştirdi.

"Burası ne kadar sessiz!" dedim.

"Ya, öyle" dedi, "birazcık daha sessiz olsaydı, nerdeyse şu yerin altındakilerin konuşmasını duyacaktık."

"Yok canım, onlar konuşmalarını bitirmişler."

"Nereden biliyorsun? Her zaman ölümün bir uyku olduğu söylenir, uykuda da çoğu zaman konuşulur, hatta zaman zaman şarkı da söylenir."

"Belki de sen öyle yaparsın."

"Elbette, neden olmasın? Ölseydim, pazar günlerine kadar beklerdim, pazar olup da kızlar gelince ve sessizce orada durup bir mezardan bir çiçek koparınca gayet yavaş bir sesle şarkı söylemeye başlardım."

"Ya, peki hangi şarkıyı söylerdin?"

"Hangi şarkıyı mı? Herhangi bir şarkıyı."

Yere boylu boyunca uzandı, gözlerini kapadı, yavaş, çocukça bir sesle şarkı söylemeye başladı:

"Erken öldüm ben,

Onun için siz ey kızlar

Bana bir veda şarkısı söyleyin.

Ben yeniden doğarsam,

Yeniden dünyaya gelirsem

Güzel bir oğlan olacağım."

Şarkı hoşuma gitmesine karşın güldüm. Güzel ve içli söylüyordu. Bazı sözcüklerin anlamı tam değildi ama ezgisi çok ince ve güzeldi.

"Knulp" dedim, "kızlara öyle fazla şey söz verme, sonra seni hiç dinlemezler. Yeniden gelme konusu çok güzel ama, bunu kesin olarak kimse bilmiyor. Hele güzel bir oğlan olarak geleceğin de hiç belli değil."

"Belli değil elbette. Ama öyle olsaydı, çok sevinirdim. Önceki gün yol sorduğumuz küçük oğlanı anımsıyor musun? İşte öyle birisi olarak yeniden gelmeyi çok isterdim. Sen istemez miydin?"

"Hayır, istemezdim. Bir zamanlar, yetmiş yaşının üstünde yaşlı bir adam tanımıştım. Öyle iyi bir bakışı vardı ki, üzerimde çok iyi, akıllı ve dingin bir adam olduğu izlenimini bırakmıştı. O zamandan bu yana zaman zaman işte öyle bir adam olmayı özlerim."

"Öyleyse istediğine erişmene çok kalmadı. Biliyor musun, şu insanların istekleri çok gülünç. Eğer ben şimdi şu anda bir işaretimle istediğim biçimde küçük, güzel bir oğlan çocuğu olabilseydim, sen de bir işaretinle zarif ve iyi bir yaşlı adam olacak olsaydın, ikimiz de bu işaretleri yapmaktan vazgeçip nasılsak öyle kalmayı yeğlerdik."

"Bu da doğru."

"Elbette. Hem bak, çoğu zaman, dünyada var olan şeylerin en güzelinin, en incesinin sarı saçlı, zarif, genç bir kız olduğunu düşünürüm. Oysa hiç de öyle değil. Çünkü kimi zaman bir esmerin daha güzel olduğunu görürüz. Bundan başka, bana bir de öyle gelir ki, her şeyin en güzel ve en incesi ta yükseklerde, özgürce süzülüp uçtuğunu gördüğümüz güzel bir kuştur. Yine başka bir zaman öyle sanırım ki, yeryüzünde hiçbir şey, kanatlarının üzerindeki kırmızı gözleriyle bir beyaz kelebekten ya da akşam vakti yükseklerde, bulutların arasında parlayan, her şeyi aydınlatan ama kamaştırmayan ve her şeyi neşeli ve tertemiz gösteren bir gün ışığından daha olağanüstü olamaz."

"Çok doğru Knulp, daha doğrusu insanın iyi bir saatinde seyrettiği her şey güzeldir."

"Öyle. Ama ben başka türlü de düşünürüm. Düşünürüm ki, dünyadaki en güzel şey, her zaman, içinde neşeden başka üzüntü ya da korkunun da olduğu şeydir."

"Örneğin ne?"

"Şöyle düşünürüm: Çok güzel bir kızı, eğer onun bir gün gelip yaşlanacağını ve öleceğini düşünmesek, belki de o kadar ince bulmazdık. Güzel bir şey sonsuza kadar aynı kalacak olsaydı, bu beni belki hoşnut ederdi; ama onu daha soğuk seyrederdim. Bunu yalnızca bugün değil her zaman göreceğimi düşünürdüm ki... Oysa geçici olana, her zaman yalnızca sevinç değil, acı da duyarım."

"Orası öyle."

"Onun için herhangi bir yerde gece vakti bir havai fişek atılmasından daha güzel bir şey düşleyemem. Onda mavi ve yeşil ışık kürecikleri vardır. Bunlar karanlıkta yukarı doğru yükselir ve tam en güzel anlarında küçük bir eğim yapıp söner. Ona durup bakıldığı zaman önce bir sevinç, aynı zamanda da hemen bitecek diye bir korku duyulur: Bu iki duygu da birbirine bağlıdır ve bunun bitmesi uzun sürmesinden daha güzeldir, öyle değil mi?"

"Evet doğru. Fakat bu her şey için de doğru sayılamaz." "Neden sayılmasın?"

"Örneğin iki kişi birbirinden hoşlanır ve evlenirse ya da iki kişi dost olursa, bu şunun için güzeldir; çünkü süreklidir, hemen sona ermeyecektir."

Knulp dikkatle bana baktı, sonra kara kirpiklerini kırptı, düşünceli düşünceli: "Bence de öyle" dedi, "ama bunun da bir sonu var, her şey gibi. Dostluğun da, aşkın da başını yiyecek pek çok şey vardır."

"Doğru ama karşına çıkıncaya kadar bunlar düşünülmez." "Bilmiyorum. -Bak, ben yaşamımda iki kez âşık oldum. Hem de adamakıllı.

Her ikisinde de bunun sonsuza kadar süreceğine, ancak ölümle sona erebileceğine inanmıştım. Her ikisi de sona erdi ve ben ölmedim. Memleketimde bir de arkadaş edinmiştim. Yaşadığımız sürece ayrılabileceğimizi bir an olsun düşünmedim. Ama ayrıldık. Hem de uzun zaman önce."

Sustu. Ben de söyleyecek bir şey bulamadım. İnsan ilişkilerindeki acı nesneyi henüz yaşamamıştım. İki insan arasında, bunlar birbirlerine sıkı sıkıya bağlı da olsa, hep bir uçurumun açık olduğunu ve bu uçuruma ancak sevginin, o da zaman zaman, bir köprü kurabileceğini daha bilmiyordum. Arkadaşımın önceki sözleri üzerine düşünceye daldım. Bunların içinde en çok havai fişek için söyledikleri hoşuma gitmişti. Bu duyguları zaman zaman ben de yaşamıştım. Bana bu, insanı yavaşça kendine çeken parıltıların karanlıklara doğru yükselişi, orada çok geçmeden gözden yitişi, ne kadar güzel olursa doyurulması o kadar kısa süren ve o kadar çabuk sönüp giden bütün insani zevklerin bir simgesi gibi gelmişti. Bunu Knulp'a da söyledim. Ama o bunun üzerinde durmadı, "Öyle öyle" dedi yalnızca, bir zaman sonra da kapalı bir sesle: "Düşünmelerin, akıl yürütmelerin hiç değeri yok. Hem insan düşündüğünü yapmıyor ki. Aslında, attığı bütün adımları, içi nasıl isterse öylece, hiç düşünmeden atıveriyor. Fakat dostlukla aşk herhalde yine benim düşündüğüm gibidir. Sonuçta bunlar her insanın kendine göredir, bunlarda bir başkasıyla birlikte olunamaz. Bu, birisi öldüğü zaman da görülür. Ölen için ağlanır, yaslar tutulur, bir gün, bir ay, hatta bir yıl. Ama sonra, ölen ölüp gitmiştir, tabutunda da artık ister kendisi isterse bilinmeyen, yersiz yurtsuz bir esnaf çırağı yatsın, hepsi bir olur."

"Ama baksana, bu benim hoşuma gitmiyor Knulp. Biz pekâlâ insanın kötü düşünceler ve duygular değil de iyi ve dostça duygular taşırsa, yaşamın bir değeri ve anlamı olduğunu birçok kez konuşmuştuk. Oysa şimdi bu senin dediğin biçimde hepsi aynı kapıya çıkıyor. Biz de buna göre pekâlâ hırsızlık da edebilirdik, adam da öldürebilirdik."

"Yok, yapamazdık dostum. Hadi, raslayacağımız bir iki kişiyi öldür bakalım öldürebilirsen! Ya da sarı bir kelebekten mavi olmasını iste bakalım. Seninle alay eder."

"Bunu demek istemedim. Ama eğer hep aynı kapıya çıkıyorsa, o zaman iyi ve namuslu olmaya uğraşmanın hiçbir anlamı yok. Eğer mavi sarı kadar sarı, kötü de iyi kadar iyiyse, o zaman iyi olmak diye bir şey yok demektir. O zaman herkes ormandaki bir zaman gibidir,

doğanın istediğine göre iş görür. Bu arada da ne bir iyiliği, ne de bir suçu olur."

Knulp içini çekti.

"Evet, ne denir! Belki de söylediğin gibidir. İstencin hiç değeri olmadığını, her şeyin bizim hiçbir etkimiz olmadan yolunda yürüyüp gittiğini sezdiğimiz için olacak, çoğu zaman aptalca üzülürüz. Ama bir kimsenin kötü olmaktan başka bir şey elinden gelmiyorsa bile, yine de suç denen bir şey vardır. Çünkü bu kimse bu suçu kendinde duymaktadır. Bundan dolayı da iyinin yine doğru olması gerekir. Çünkü iyi insan hoşnut eder ve vicdan erinci verir."

Yüzünden, bu konuşmadan artık bıktığını anladım. Çoğu zaman o böyle olurdu. Felsefe yapmaya dalardı. Savlar ortaya atar, bunlardan yana ya da karşı konuşurdu. Sonra birdenbire keserdi. Önceleri bana, benim yetersiz yanıtlarımdan ve karşı çıkışlarımdan yoruluyor gibi gelirdi;ama bundan değildi. Knulp, düşünme isteğinin kendisini, bilgileriyle konuşma araçlarının erişemeyeceği bir yere götürdüğünü seziyordu. Knulp gerçi çok okumuştu. Okudukları arasında Tolstoy da vardı. Ancak bunların içinde doğrularıyla yanlışlarını her zaman tam olarak ayıramadığını kendi de sezerdi. Bilginlerden, yetenekli bir çocuğun büyüklerin sözünü edişi gibi söz ederdi: Bunların kendinden daha çok güçleri ve araçları olduğunu kabul ederdi;ama onları, yine de, bu güçleri ve araçlarıyla hiç doğru bir şeye varamadıkları, bir sürü hünerlerine karşın hiçbir gizi çözemedikleri için küçük görürdü.

Şimdi yine başını iki elinin üstüne koymuştu. Koyu mürver yaprakları arasından mavi ve sıcak gökyüzünü seyre dalarak kendi kendine eski bir Ren halk türküsü mırıldanmaya başladı. Son dizeleri hâlâ hatırımdadır:

"Giydim al ceketimi, bugüne değin,

Giymeliyim, karalarımı bundan sonra artık,

Altı yıl, yedi yıl,

Sevdam tükenip bitene değin."

Bir akşam, geç vakit bir ağaçlığın loş yanına karşılıklı oturmuştuk. İkimizin de kocaman birer ekmek parçası, yarımşar kangal da sucuğu vardı. Onları yiyerek gecenin oluşunu seyrediyorduk. Daha birkaç dakika önce tepeler batan güneşin sarı yankılarıyla parlıyor, ince ve yumuşak ışık buğuları içinde yüzüyordu; şimdiyse karanlık ve haşindiler, ağaçlarını, yamaçlarını ve fundalıklarını, daha bir parçacık gün ışığının mavisini taşıyan, ama pek çok koyu gece mavilerinin kapladığı gökyüzüne kapkara çiziyorlardı. Aydınlık sürerken birbirimize küçük bir kitaptan gülünçlü şeyler okuduk. Kitabın adı Alman Laternasından Peri Nağmeleri'ydi ve içinde bir alay tahta basması resimle, basit, eğlenceli, sıradan şarkı vardı. Ortalık kararınca bu iş de sona erdi. Ekmeğimizi yiyip bitirdikten sonra Knulp müzik dinlemek istedi. Çantamdan ağız armonikamı çıkardım. İçi bir sürü kırıntıyla dolmuştu. İyice temizledikten sonra, çok duyulmuş birkaç ezgiyi çalmaya başladım. Çevremizi epeydir sarmış dalgalı karanlık şimdi de önümüzdeki bin bir çeşit dalgalı arazinin içine doğru yayılıp genişliyordu. Gökyüzü de artık uçuk aydınlığını yitirmiş, kararmasıyla da yavaş yavaş, birbiri ardından yıldızlar parlamaya başlamıştı. Armonikamın hafif ve ince ezgileri, kırlar boyunca yayılıyor, geniş havalarda yitip gidiyordu.

"Herhalde hemen uyumayız" dedim Knulp'a, "bana bir öykü anlat, gerçek olması gerekli değil, istersen bir masal anlat."

Knulp düşündü.

"Olur" dedi, "hem bir öykü, hem de bir masal, ikisi iç içe. Daha doğrusu bir düş. Bu düşü geçen güz görmüştüm. O zamandan bu yana tümüyle aynı düşü iki kez daha gördüm. Sana bunu anlatayım:

Küçük bir kasabada bir sokaktı. Kendi yurdumdaki bir sokağa benziyordu. Bütün evlerin çatıları sokaktan yana dönüktü; ama her zaman olduğundan daha yüksek görünüyorlardı. Aralarından yürüyordum ve bana öyle geliyordu ki, sanki çok, çok uzun zamandan sonra yurduma dönmüştüm; ancak duyduğum sevinç yarımdı; çünkü her şey yerli yerinde değildi.Yurdumda değil de

büsbütün başka bir yerde olup olmadığımı tam olarak kestiremiyordum. Bazı köşeler tümüyle eskisi gibiydi, oraları hemen tanıyordum. Ama evlerin çoğu yabancı ve görmediğim şeylerdi. Köprüyle pazara giden yolu da bulamamıştım. Bunun yerine tanımadığım bir bahçeyle bir kilisenin yanından geçmiştim. Kilisenin Köln'deki ya da Basel'deki gibi iki kocaman kulesi vardı. Oysa yurdumdaki bizim kilisenin hiç kulesi yoktu, yalnızca iğreti çatısından yukarıya doğru kısa bir çıkıntısı vardı. Çünkü vaktiyle yanlış yapılmış, kule de bitirilememişti. İnsanlara gelince: Onlar da öyleydi. Uzaktan gördüğüm bazılarını çok iyi tanıyordum, adlarını da biliyordum. Çağırmak için bu adlar dilimin ucuna kadar geliyor, ama ben seslenmeye kalmadan onlar ya bir eve giriveriyor ya da bir yan sokağa sapıp gidiyorlardı. Yaklaşıp yanımdan geçen olursa, o da hemen değişiyor, bir yabancı oluyordu. Ama geçip gittikten sonra arkasından bakarken kesinlikle odur, onu tanıyorum, diye düşünüyorum. Bir dükkânın önünde yan yana duran birkaç kadın da gördüm. Hatta onlardan biri bana rahmetli halammış geldi; ama kendilerine doğru gidince onları yine tanıyamadım ve hiç anlayamadığım, bambaşka, yabancı bir şiveyle konuştuklarını duydum.

Sonunda düşündüm: Ah bir kez yine kentin dışına çıksaydım, bu oydu ama o değildi. Yine de durmadan ya tanıdık bir eve ya da bildik bir yüze doğru koşuyordum. Fakat hepsi de beni deli sanıyordu. Bu arada ne kızıyordum, ne canım sıkılıyordu, yalnızca üzülüyor ve çok korkuyordum; bir dua okumak istedim, var gücümle düşündüm; ama aklıma, örneğin "çok saygıdeğer efendim" ve "içinde bulunulan koşullar altında" gibi yararsız ve aptalca deyişlerden başka bir şey gelmiyordu. Bunları şaşkın ve üzgün, kendi kendime yineleyip duruyordum.

Öyle sanıyorum ki bu, böylece sıcaktan yorgun düşünceye ve tümüyle istençsiz bir durumda oradan oraya sendelemeye başlayıncaya kadar birkaç saat sürdü. Sonunda akşam olmuştu. İlk gelen adama bir yatacak yer ya da kentin dışındaki ana yolun nerede olduğunu sormaya karar vermiştim. Ancak kimseye bir şey söyleyemiyordum. Sanki ben orada hiç yokmuşum gibi hepsi

yanımdan geçip gidiyordu. Yorgunluktan ve üzüntüden neredeyse ağlayacaktım.

Derken yol birdenbire bir köşeyi döndü ve birdenbire karşıma bizim eski sokak çıktı. Bir parçacık başka bir kılığa girmiş, hatta süslenmişti; ama bu beni artık hiç de öyle rahatsız etmiyordu. Hemen yürümeye başladım. Düşün karışıklığına karşın, evleri birbiri ardı sıra iyice tanıdım, sonunda da eski baba evimizi buldum. O da tıpkı ötekiler gibi eskisinden daha yüksekti, bunun dışındaysa tıpkı eskisi gibiydi. Korkunç bir sevinç ve heyecanla sırtımın ürperdiğini duydum.

Kapının önünde ilk sevgilim duruyordu. Adı Henriette'ydi. Yalnızca eskisinden biraz daha uzun ve başka gözüküyordu; ama daha da güzelleşmişti. Hatta yaklaşınca şaşılası bir biçimde melek gibi güzel olduğunu fark ettim. Ama şunun da farkına vardım ki, bu kız açık sarışındı. Henriette gibi esmer değildi; ama arınmış olmasına karşın aşağı yukarı yine onun kendisiydi.

'Henriette!' diye bağırdım ve şapkamı çıkardım. Öyle kibar, öyle şahane bir görünüşü vardı ki, beni tanıyıp tanımayacağını kestiremiyordum.

Büsbütün benden yana döndü, gözlerimin içine baktı. Böyle gözlerimin içine bakınca şaşırdım, utandım; çünkü o hiç de benim adını çağırdığım insan değildi, uzun zaman dolaştığım ikinci sevgilim Lisabeth'ti. Şimdi de 'Lisabeth!' diye haykırdım ve elimi uzattım.

Bana öyle bir bakış fırlattı ki, ta içime işledi. Tanrı'nın bir insana bakışı gibi sert ve gururlu değil, öyle dingin, öyle berrak, ama öyle ruhani, öyle düşünceliydi ki, ben kendime o anda sanki köpekmişim gibi geldim. Bana bakarken ciddileşti ve üzünçlendi. Sonra kendisine ilgisiz bir şey sorulmuş gibi başını salladı, elimi de tutmadı, eve geri döndü, arkasından kapıyı sessizce kapadı. Kilidin şırak diye çıkardığı sesi duydum. Sonra geri dönüp uzaklaştım. Göz yaşlarından ve üzüntüden gözlerim pek bir şey göremiyordu, kent de şimdi yine şaşılacak biçimde değişmişti. Şimdi her sokak, her ev yine tıpkı eskiden olduğu gibiydi, o acayiplik kaybolmuştu. Çatılar artık öyle

yüksek değildi, yine eski renklerini almışlardı. İnsanlar gerçek insanlardı, tanıyınca bana şaşkınlık ve sevinçle bakıyorlardı. Kimisi de beni adımla çağırıyordu; ama ben hiç yanıt veremiyor, olduğum yerde kalamıyordum. Var gücümle köprüden geçip kentin dışına çıktığını çok iyi bildiğim yoldan koşuyordum; her şeye içimin acısından ıslanan gözlerimle bakıyordum. Neden olduğunu bilmiyordum; ama bana öyle geliyordu ki, burada benim için artık her şey yitmişti, onun için buralardan utanarak kaçıp gitmeliydim.

Ancak kentin dışına çıkıp kavak ağaçlarının altına varıp bir parça durunca aklıma geldi: Biraz önce yurdumda ve evimizin önündeydim de babamın, annemin, kardeşlerimin, dostlarımın hiçbirini hiçbir biçimde anımsamamıştım. İçim şimdiye kadar hiç olmadığı biçimde bir şaşkınlık, bir üzüntü ve utançla dolmuştu. Fakat dönemedim, hiçbir şeyi onaramadım; çünkü düş bitmiş, uyanmıştım."

Knulp derdi ki: "Herkesin ruhu kendinindir. Kimse ruhunu başka bir ruhla karıştıramaz. İki kişi buluşabilir, birbiriyle konuşabilir, birlikte olabilir; ama ruhları çiçekler gibidir, her biri kendi bulunduğu yere kök salmıştır, hiçbiri öbürüne varamaz; varmak isterse kökünden kopması gerekir. Bunu da yapamaz. Çiçekler kokularını ve tohumlarını çevreye saçarlar; çünkü birbirlerine ulaşmak isterler; ama bir tohumun konması gereken yere varması için çiçek bir şey yapamaz, bu rüzgârın işidir, o nasıl isterse, nereden isterse öylece gelir, eser, gider."

Biraz sonra da: "Sana anlattığım düşün anlamı belki de budur" dedi. "Ben ne Henriette'ye bilerek haksızlık ettim, ne de Lisabeth'e. Ama bir kez her ikisini de sevip kendime mal etmek istediğimden, ikisi de benim için birbirine benzer görünen ama bunlardan hiçbiri olmayan bir düş hayali oldular. Hayal benimdi, artık hiçbir canlılığı kalmamıştı.

Annemle babam için de genellikle böyle düşünmüşümdür. Onlar benim kendi çocukları ve dolayısıyla da onlar gibi olduğumu düşünürler. Ama ben kendilerini sevsem de, yine onlar için anlayamayacakları, yabancı bir insanım. Onlar benim

için, hele benim ruhum için en önemli olan şeyi ikinci derecede bulurlar, onu benim gençliğime, geçici hevesime verirler. Bununla birlikte beni severler ve iyiliğim için her şeyi yaparlar. Bir baba çocuğuna burnunu, gözlerini, hatta aklını bırakabilir, ama ruhunu veremez. Ruh her insanda yenidir."

Bunlara diyecek bir sözüm yoktu. Çünkü o zamanlar bu düşünce yollarından, hiç olmazsa kendi öz gereksinmelerim bakımından, henüz geçmiş değildim. Bu ince düşüncelerden çok hoşlanıyordum ama içime kadar işlemedikleri için, bunların Knulp için de savaşımdan çok bir oyun olduğunu sanıyordum. Bundan başka ikimizin orada, kuru otlar üzerinde yatışımızın, geceyi ve uykuyu bekleyerek ilk yıldızları seyredişimizin de erinç veren bir güzelliği vardı.

"Knulp" dedim, "sen bir düşünürsün. Profesör olmalıymışsın." Güldü, başını salladı.

"Profesör değil de, bir kez daha Kurtuluş Ordusu'na* yazılsaydım, belki daha iyi olurdu" diye düşünceli düşünceli yanıt verdi. Artık bu kadarı da fazlaydı. "Bak" dedim, "bana ağız yapma! Bir aziz olmayı hâlâ istemiyor musun?"

"Doğru, onu da istiyorum. Eğer düşüncelerinde ve yaptıklarında gerçekten ciddiyse, her insan azizdir. İnsan doğru bildiğini yapmalıdır. Eğer bir gün Kurtuluş Ordusu'na girmeyi doğru bulursam, umarım bunu yaparım da."

"Yine Kurtuluş Ordusu!"

"Evet. Neden olduğunu sana anlatayım. Şimdiye kadar birçok kimseyle konuştum. Birçok da söylev dinledim. Rahiplerin, öğretmenlerin, belediye başkanlarının, sosyal demokratların ve liberallerin konuşmalarını duydum; ama içlerinden hiçbiri bütün yürekleriyle içten değildi ve hiçbirinin, gerekirse kendi bildiği uğruna kendinden özveride bulunabileceğine inanamadım. Oysa Kurtuluş Ordusu'nda,

çalgısına, bütün gürültü patırtısına karşın, üç dört kez öylelerini gördüm ve dinledim ki, gerçekten içtendiler."

"Öyle olduklarını nereden biliyorsun?"

"Bu anlaşılır. Örneğin onlardan biri bir köyde bir söylev vermişti. Bir pazar günü, açıkta, toz toprak içinde. Hava da öyle sıcaktı ki. Çok geçmeden sesi kısıldı. Böyle olmasa bile, zaten sağlıklı bir görünüşü yoktu. Artık tek bir söz bile edemeyecek duruma gelince, üç arkadaşına bir şarkı söyletti ve bu arada bir yudum su içti. Çocuklar, büyükler, köyün yarısı çevresine toplanmıştı, onu deli yerine koyup alay ediyorlardı. Arkalarda genç bir uşak duruyordu, elinde bir kırbaç vardı; zaman zaman konuşmacıyı kızdırmak için onu var gücüyle şaklatıyor, her defasında da herkes gülüyordu. Ancak zavallı adamcağız kızmıyordu. Oysa hiç de aptal değildi. Kısık sesceğiziyle gürültüye karşı koymaya çalışıyor, öte yandan başka birinin bağırdığını ve sövdüğünü görünce de gülümsüyordu. Biliyor musun, kimse bunu karnını doyurmak ya da eğlence için yapmaz. Kesinlikle içinde derin bir aydınlık ve gerçek vardır da onun için yapar."

"İyi ama bu örnek herkese uymaz ki. Örneğin senin gibi ince ve duygulu bir kimse o gürültü patırtıya katlanamaz."

"Belki de katlanır, kim bilir. Eğer o insan incelikten ve duygulu olmaktan daha iyi bir şeyin olduğunu biliyorsa ve bu şey kendisinde varsa. Bir örnek, elbette herkese uymaz. Ama gerçeğin herkese uyması gerekir."

"Ah şu gerçek! Onların Halleluyalarıyla bu gerçeğe sahip olduklarını ne biliyorsun?"

"Bilinmez, çok doğru. Ama ben yalnızca şunu diyorum: Eğer bir kez gerçeği bulur da budur diyebilirsem,onun ardından gitmek isterim."

"Eğer bulursan! Ama sen her gün bir hikmet bulursun. Ertesi gün de gözünde onun hiçbir geçerliliği kalmaz."

Bana şaşırarak baktı.

"İşte şimdi biraz kötü bir şey söyledin."

Özür dilemek istedim ama o izin vermedi, sustu, sonra yavaşça "Allah rahatlık versin" dedi ve sessizce uzandı. Uyuduğuna inanmıyordum. Ben de çok heyecanlıydım. Bir saatten fazla dirseklerime dayanmış, orada yattım ve geceye bürünmüş kırları seyrettim.

Sabahleyin hemen fark ettim ki, Knulp'un iyi bir günüydü. Bunu kendisine de söyledim. Bana çocuk gözlerine benzeyen gözlerinin içi parlayarak baktı: "İyi bildin" dedi, "biliyor musun, insanın böyle keyifli günleri neden olur?"

"Bilmiyorum, neden?" dedim.

"Şundan olur, geceleyin güzel bir uyku uyumuştur ve çok güzel bir düş görmüştür. Ama düşün ne olduğu hiçbir zaman bilinmez. Bugün bana da öyle oldu. Düşümde bir sürü görkemli, eğlenceli şey gördüm; ama hepsini unuttum; yalnızca gördüklerimin olağanüstü güzel şeyler olduğunu biliyorum."

Daha ilk köye varıp bir sabah sütü bile içmeden, o erken saatlerde sıcak, hafif, sıkıntısız sesiyle üç dört tane yepyeni şarkı tutturdu. Bu şarkıların yazılmış ve basılmış olabileceği belki de hiç düşünülemezdi. Gerçi Knulp büyük bir şair değildi ama pekâlâ küçük bir şairdi ve şiirlerini şarkı olarak söylerken, bu şarkıcıklar güzel şarkılara güzel kardeşler gibi benziyorlardı. Hele aklımda kalan bazı yerleri, bazı dizeleri gerçekten güzeldi, bunların benim için hâlâ değeri vardır. Bunların hiçbiri yazılmamıştı. Bu dizeler doğmuş, yaşamış ve zararsız, sorumsuz, yellerin esişi gibi ölüp gitmişlerdi. Ama bunlar yalnızca bana ve ona değil, daha birçoklarına, çocuklara, büyüklere birçok güzel, zevkli dakika yaşatmıştı.

"Aydınlık ve pazar giysilerine bürünmüş,

Kent kapısından çıkan bir küçük hanım gibi al ve gururlu, Çam ormanları üstünden yükseliyor..."

İşte o gün şarkılarında hemen her zaman raslanan ve övülen güneşi böyle dile getirmişti. Gariptir, konuşurken ince düşünceleri, felsefe yürütmeleri ne kadar beceremiyorsa, dizeleri de açık, parlak pazar giysileriyle oradan oraya sıçrayan tertemiz çocuklar gibi, o derece özgür ve tasasızdı. Bunlar çoğu zaman anlamsız ve garip şeylerdi ve yalnızca içindeki coşkunluğu dışarı vurmaya yarıyordu.

O gün onun neşesi olduğu gibi bana da geçmişti. Rasladığımız herkesle selamlaşıyor, şakalaşıyorduk. Öyle ki arkamızdan kâh gülüyor, kâh sövüyorlardı. Bütün günümüz bir bayram gibi geçiyordu. Birbirimize okul yaşamımızın yaramazlıklarını, şakalarını anlatıyor, yanımızdan geçen köylülere, hatta atlarına, öküzlerine gülünç gülünç adlar takıyorduk. Gizli bir çitin kıyısından çalınmış böğürtlenlerle karnımızı doyuruyor ve hemen saatte bir, bir yerde mola verip dinlenerek gücümüzü ve ayakkabılarımızı koruyorduk.

Bana öyle geliyor ki, Knulp'u tanıdığımdan bu yana onu hiç bu kadar ince, bu kadar sevimli ve konuşkan görmemiştim ve asıl bundan sonra birlikte bir yaşamımız olacağını, birlikte gezip dolaşacağımızı ve neşeleneceğimizi düşünerek seviniyordum.

Öğleye doğru ağır ve sıkıntılı bir sıcak başlamıştı. Az yürüyor, daha çok çimenlerin üstünde yatıyorduk. Akşama doğru fırtına kokan sıkıntılı bir hava başladı, biz de gece için bir dam altı aramaya karar verdik.

Knulp yavaş yavaş dinginleşmiş, biraz da yorulmuştu; ama ben bunun hiç farkına varmamıştım; çünkü hâlâ bütün kalbiyle gülüyor ve benim şarkılarımı benimle birlikte söylüyordu. Ben de daha çok keyiflenmiştim. İçimi art arda sevinç ateşlerinin kapladığını duyuyordum. Belki de Knulp için durum bunun tam

tersiydi. Belki de onun içindeki fırtına sönmeye başlamıştı. Ben o zamanlar hep böyleydim. Neşeli günlerimde gece ilerledikçe canlılığım da artardı. Coşkum bir türlü dinmezdi. Hatta çoğu zaman, böyle bir neşeden sonra, gece vakti, başkaları çoktan yorulup da uykuya dalmışken ben daha birçok saat yalnız başıma dolaşır dururdum.

Bu akşam vaktinin sevinç nöbeti o gün de içimi kaplamıştı ve vadi boyunca gidip de büyük bir köye ulaşınca, eğlenceli bir gece geçireceğiz diye sevinmiştim. Önce köyün kıyısında kolayca girilebilecek bir ambarı geceleme yerimiz olarak ayırdık. Sonra köye gidip güzel bir bahçeli lokantaya girdik. Arkadaşımı bugün için konuğum olarak çağırmıştım. Ona bir yumurtalı pastayla birkaç şişe bira ikram etmeyi düşünüyordum; çünkü bugünümüz bir sevinç günüydü.

Knulp çağrımı sevinçle kabul etti. Güzel bir çınar ağacının altındaki bahçe masasında yerlerimize oturunca yarı utangaç bir tavırla şöyle dedi: "Biliyor musun, içmeye başlamayalım, olmaz mı? Bir şişe birayı sevinerek içerim, çok da iyi olur, bu benim için de bir zevktir; ama daha fazlasına dayanamam."

Sesimi çıkarmadım, canımızın istediği kadar içeriz diye düşündüm. Sıcak yumurtalı pastayla yanındaki kuvvetli, taze esmer çavdar ekmeğini yedik. Knulp daha kendisininkini yarılamamışken, ben kendim için ikinci bir bira daha getirttim. Zengin bir masada hovardaca, efendi gibi oturduğum için çok keyifliydim. Bu akşamın bir süre daha zevkini çıkarmak istiyordum. Knulp birasını bitirince ricalarıma karşın ikincisini istemedi. Bana şimdi köyde biraz daha dolaşmayı, sonra da erkenden yatmayı önerdi. Benim niyetim hiç de bu değildi; ama birdenbire karşı çıkmak istemedim. Bira şişem daha boşalmadığı için onun benden önce çıkıp bir süre dolaşmasına diyecek bir sözüm yoktu, sonra yine buluşurduk.

Kalkıp gitti. Arkasından, keyifli, rahat paydos adımlarıyla, kulağının arkasında bir yıldızçiçeği, birkaç basamak merdivenden geniş sokağa inip yavaş yavaş köye doğru

uzaklaşmasını seyrettim. Benimle birlikte bir şişe daha içmek istemeyişine üzülmeme karşın arkasından bakarken sevinç ve sevecenlikle: "Sevgili çocuk!" diye düşündüm. Bu arada havadaki sıkıntı, güneşin kaybolmasına karşın durmadan artıyordu. Böyle bir havada, akşam vakti soğuk bir içkinin başında tatlı tatlı oturmaktan zevk alırdım. Onun için masamda bir süre daha kalmaya hazırlandım; hemen hemen biricik müşteri olduğum için, hizmet eden kız benimle gevezelik etmeye bol bol zaman buluyordu. Kıza iki puro da getirttim, birini ilk önce Knulp için saklamayı düşünmüştüm. Sonra unutup onu da kendim içtim.

Bir saat kadar sonra Knulp geldi, beni almak istedi. Oysa ben yerimden kalkmak istemiyordum. Knulp da yorgun olduğu ve uyumak istediği için, yatacağımız yere yalnız gidip yatmasına karar verdik. O da çıktı gitti.

Hizmet eden kız, o gider gitmez hemen yanıma gelip onun hakkında bana sorular sormaya başladı. Çünkü Knulp hiçbir kızın gözünden kaçmıyordu. Buna bir diyeceğim yoktu. Knulp benim dostumdu. Bu kız da sevgilim değildi. Hatta onu korkunç övdüm; çünkü keyfim yerindeydi ve herkesin iyiliğini istiyordum.

Sonunda geç vakit gitmeye hazırlanırken gök gürlemeye, çınar ağaçlarının yaprakları arasından hafif bir rüzgâr esmeye başladı. Parayı ödedim; kıza da on fenik bahşiş verdim. Yavaş yavaş yola koyuldum. Yürürken bir şişeyi fazladan içtiğimi duyumsuyordum. Son zamanlarda hiç sert içki içmemiştim. Ama bu durum bana keyif veriyordu; çünkü daha dayanabiliyordum. Bütün yol boyunca, geceleyeceğimiz yeri buluncaya kadar, kendi kendime şarkılar söyledim. Oraya varınca da yavaşça içeri girdim, Knulp'u da gerçekten uykuya dalmış buldum. Durup ona baktım. Kolları sıvalı, yere yaydığı kahverengi ceketinin üstüne uzanmış, sakin sakin soluk alıyordu. Alnı, çıplak boynu, kendinden epey öteye uzattığı bir eli, bulanık yarı karanlığın içinde soluk bir aydınlık veriyordu.

Derken ben de giysilerimle yattım. Ancak heyecandan ve kafamın dumanlı oluşu yüzünden uzun zaman uyuyamadım. Sonunda ortalık ağarmaya başlarken derin, deliksiz ve ağır bir uykuya dalmışım. Bu, derin ama hiç de rahat olmayan bir uykuydu. Üstümde bir yorgunluk ve ağırlık vardı. Karışık ve azap verici düşler görüyordum.

Ertesi gün geç uyanmıştım. Gün epeyce ilerlemişti ve parlak güneş ışığı gözlerimi acıtıyordu. Kafam boş ve bulanıktı. Her yanım ağrıyordu. Uzun uzun esnedim, gözlerimi ovaladım, kollarımla öyle gerindim ki, eklemlerim çıtırdadı. Ancak yorgunluğuma karşın içimde dünkü neşeden bir parça, bir yankı kalmıştı. İlk raslayacağım çeşmede içimdeki küçük ezginliği çalkalamayı düşündüm. Ama iş başka türlü oldu. Çevreme bakınca Knulp'un orada olmadığını gördüm. Kendisini çağırdım, ıslık çaldım. Önce içime hiç kuşku düşmemişti. Ancak çağırmak, ıslık çalmak ve aramak boşa çıkınca, birdenbire onun beni bırakmış olabileceği aklıma geldi. Evet, gitmişti. Gizlice kalkıp gitmişti, benimle daha fazla kalmaya dayanamamıştı. Belki de benim dünkü içki içişim hoşuna gitmemişti, belki de bugün kendi dünkü taşkın sevincinden utanmıştı. Belki yalnızca bir kapris yüzünden, belki de benim birlikteliğimden kuşkuya düştüğü için ya da içinde birdenbire uyanan yalnız kalma gereksinmesi yüzünden. Ama yine de en büyük suçun benim içkimde olması olasıydı.

Sevincim sönmüştü. İçimi bir utanma ve üzüntü bürümüştü. Arkadaşım şimdi nerelerdeydi? O ne derse desin, onun ruhunu biraz da olsa anladığımı düşünüyordum, o ruha biraz da olsa ortak olmuştum. Oysa şimdi gitmişti, bense yapayalnız, düş kırıklığına uğramış, orada kalakalmıştım. Ondan çok kendime kızıyordum. İşte şimdi Knulp'a göre her insanın içinde yaşadığı, benimse o zamana kadar pek inanamadığım yalnızlığı kendim de tatmak durumuna düşmüştüm. Bu çok acı olmuştu. Hem de yalnızca o ilk günler için değil. Bu yalnızlık duygusu, her ne kadar ara sıra azalır gibi olmuşsa da, o zamandan bu yana beni hiçbir zaman bütünüyle bırakmamıştır.

Son

Ekim ayının parlak bir günüydü; hafif, bol güneşli hava kısa aralıklarla akan kaprisli bir rüzgârla kımıldıyor, kırlardan, bahçelerden güz ateşlerinin açık mavi dumanlari ince, titrek çizgiler halinde yükselip aydınlık kırları yanık kuru otların, yeşil çalılıkların tatlı keskin kokusuyla dolduruyordu. Köy bahçelerinde koyu renkli patlar, geç kalmış solgun güller ve yıldızçiçekleri açıyor, çitlerin üstünde, şurada burada da kıpkırmızı latinçiçekleri, otların artık solmuş, ağarmış parıltısı arasında hâlâ ateş gibi yanıyordu.

Bulach'a giden şosede Doktor Machold'un tek atlı arabası ağır ağır ilerliyordu. Yol hafif bir yokuşla dağa doğru çıkmaktaydı. Solda biçilmiş tarlalarla hâlâ ürünü toplanmakta olan patates tarlaları, sağda yarı boğulmuş gibi genç, sık bir çam ormanı, çok sık ağaç gövdelerinin ve ince dalların oluşturduğu kahverengi bir duvar yükseliyordu. Yerler, üst üste yığılmış, solmuş, hep bir renkte kuru kahverengi çam pürleriyle doluydu. Yol, dümdüz, yukarı doğru, uçuk mavi güz göklerine uzanıyor ve dünya sanki orada bitiyormuş gibi oluyordu. Doktor elindeki dizginleri gevşetmiş, yaşlı atcağızı kendi bildiğince yürümeye bırakmıştı. Ölen bir kadının yanından geliyordu. Kadın için yapacak hiçbir şey kalmamıştı artık. Öyle olduğu halde yaşamak için son saatine kadar inatla savaşmıştı. Doktor yorgundu ve güzel günün ortasındaki bu ağır araba yolculuğunun zevkini çıkarıyordu. Düşünceleri uyuşmuş, istençsiz bir biçimde, kendini kırlardaki ateşlerden çıkan kokunun çağrısına vermiş, okul çağının güz tatillerine, daha köylerdeki çocukluğunun uyumlu, biçimsiz anılarına dalmıştı. Köyde büyümüş olduğu için duyuları mevsimlerin kırlardaki belirtilerini ve işlerini anlayarak, isteyerek gözden geçiriyordu.

Tam uykuya dalmak üzereyken arabanın duruverişiyle uyandı. Yolun ortasında boydan boya bir su oluğu uzanıyordu. Ön tekerlekler oluğun içine girmişti. At da hoşnut, durmuş, başını eğmiş, hem bekliyor, hem dinleniyordu.

Machold tekerleklerin birdenbire duruşundan ötürü uyanmıştı; dizginleri topladı, kafasının kısa bir an sürmüş olan bulanıklığından sonra deminki gibi güneşli ve aydınlık duran ormana, gökyüzüne gülümseyerek baktı ve hayvanı her zamanki gibi dilini şaklatarak yukarı doğru sürmeye başladı. Sonra dimdik doğruldu. Güpegündüz uyuklamayı sevmezdi. Bir sigara yaktı. Araba ağır ağır yol alıyordu. Tarladan, dolu patates çuvallarının uzun dizisi ardından, başlarına güneş şapkaları geçirmiş iki kadın kendisini selamladı.

Tepe artık yakındı. Hayvancağız başını kaldırdı. Biraz sonra köye ulaştıran uzun sırtı hızlı hızlı ineceğinden canlanmış, umut dolu gidiyordu. Bu arada karşıdan, parlak ufkun önünden bu yana gelmekte olan bir insan belirdi. Bir yolcu, çevresini maviler sarmış, serbest ve dimdik; bir an durdu, sonra aşağı indi, kurşunileşti ve küçüldü. Şimdi daha yakına gelmişti. Kısa sakallı, perişan kılıklı, zayıf bir adamdı. Belli ki yolları kendine yurt edinmişti. Yorgundu. Zorla adım atıyordu. Fakat terbiyelice şapkasını çıkardı. "Günaydın" dedi. "Günaydın" dedi Doktor, sonra geçip giden yabancı adama arkasından bakınca birdenbire hayvanı durdurdu, ayağa kalkıp arabanın gıcırdayan meşin tavanına dayanarak arkaya doğru seslendi: "Hey, baksanıza! Biraz gelir misiniz?" Toza toprağa bulanmış yolcu durdu, geri döndü, hafifçe gülümsedi, yine döndü. Şimdi artık alçak arabanın yanında, şapkası elinde, duruyordu.

"Nereye gidiyorsunuz, sorabilir miyim?" dedi Machold. "Yolun götürdüğü yere, Berchtoldsegg'e doğru." "Tanışıyoruz galiba? Yalnızca adınız aklıma gelmiyor. Benim kim olduğumu siz elbette biliyorsunuz?"

"Öyle sanıyorum ki siz Doktor Macholdsunuz."

"Ta kendisi. Peki siz kimsiniz? Adınız neydi?"

"Doktor Bey beni anımsayacak. Bir zaman öğretmen Plocher'de yan yana otururduk. Doktor Bey, siz o zamanlar Latince ödevlerini benden kopya ederdiniz."

Machold ivedi arabadan inmiş, adamın gözlerinin içine bakıyordu. Sonra gülerek omuzlarına vurdu.

"Doğru" dedi, "öyleyse sen ünlü Knulp'sun. Biz de okul arkadaşıyız. Hadi o halde ver elini sıkayım koca herif! On yıldır birbirimizi görmedik. Yine hep böyle yollarda mısın?"

"Hep böyle. İnsan yaşlansa bile, alıştığı şeylerden vazgeçemiyor." "Hakkın var. Peki nereye gidiyorsun? Yine yurduna doğru mu?" "İyi bildin. Gerbersau'ya gitme niyetindeyim. Orada görülecek küçük bir işim var."

"Ya! Seninkilerden daha yaşayan var mı?

"Hiç kimse kalmadı."

"Hiç de genç görünmüyorsun Knulp. Oysa ikimiz de daha kırkımızdayız. Yanımdan öyle geçip gitmek istemen, hiç doğru bir şey değildi. Hem biliyor musun, bana öyle geliyor ki, senin bir doktora da gereksinmen var."

"Daha neler. Bir şeyim yok. Varsa da hiçbir doktor çare bulamaz." "Bakalım, görürüz. Sen şimdi bir bin hele, benimle gel, ondan sonra daha iyi konuşuruz."

Knulp biraz geri çekildi, şapkasını giydi. Doktoronun arabaya binmesine yardım etmek isteyince sıkılgan bir yüzle geri çevirdi.

"Ah, şunun için mi? Hiç gereği yok. Biz burada bulundukça hayvancağız kaçmaz."

Bu arada bir öksürük nöbetine tutulmuştu. Bunun ne olduğunu bilen Doktor onu hemen yakaladı, arabanın içine oturttu.

Arabayı sürüp "Tamam" dedi, "şimdi tepeye varacağız. Ondan ötesi de yokuş aşağıdır. Yarım saat içinde evdeyiz. Şu öksürüğünle hiç konuşmaya kalkışma. Eve varınca bol bol

konuşuruz. Ne dedin? Olmaz, hiç çaresi yok. Hastalar yatağa yaraşır, yollara değil. Biliyor musun, o zamanlar Latincede sen bana çok yardım etmiştin, şimdi de bir kez olsun sıra bana geldi."

Tepenin sırtına vardılar, sonra da ıslık çalan frenlerle, uzun yamaçtan aşağı doğru indiler. Karşılarında, meyve ağaçlarının üstünden Bulach'ın damları görünmüştü bile. Machold dizginleri çekti, yola dikkat etmeye başladı. Knulp da yorgun, yarı gevşeklik içinde, kendini arabayla gitmenin ve kendisine zorla kabul ettirilen bir konukluğun verdiği zevke bırakmıştı.

"Eğer kemiklerim dayanırsa" diye düşünüyordu, "yarın, en geç öbür gün Gerbersau'ya doğru yuvarlanır giderim."

O artık günleri, yılları bol bol harcayan neşeli oğlan değildi. Artık hiç kimsesi kalmamış, ölmeden önce yurdunu bir daha görmekten başka bir isteği olmayan, hasta, yaşlı bir adamdı.

Bulach'ta arkadaşı onu önce oturma odasına aldı. İçmek için süt, yemek için de jambonlu ekmek verdi. Bu arada durmadan konuştular. Eski içtenliklerini yeniden bulmuşlardı. Ancak ondan sonra Doktor onu sorguya çekti. Hasta da iyilikle, biraz da alay ederek buna katlandı.

"Neyin var, biliyor musun?" diye sordu Machold muayenesinin sonunda. Bunu pek kolayca ve hiç önemsemeyerek sormuştu, bundan dolayı da Knulp kendisine minnet duymuştu.

"Evet, biliyorum Machold. İnce hastalık. Hem şunu da biliyorum ki, artık çok sürmeyecek."

"Yok canım, kimse bilemez! Ama senin de yatmayı ve bakılmayı kabul etmen gerekiyor. Bir süre burada benim yanımda kalabilirsin. Bu arada ben sana en yakın sayrılar evinde bir yer bulurum. Durumun iyi değil dostum. Kalkınabilmen için dişini sıkman gerek."

Knulp ceketini yeniden giydi. Zayıf ve grileşmiş yüzünü çapkın bir anlatımla Doktor'a çevirdi, yumuşak bir sesle "Boşuna yoruluyorsun, Machold" dedi, "neyse, hadi bakalım. Ama benden artık fazla bir şey beklememelisin."

"Dur bakalım, göreceğiz. Şimdi güneş olduğu sürece bahçede otur. Lina da sana konuk yatağını hazırlasın. Sana iyice bakmalıyız Knulpçuğum. Böyle senin gibi bütün ömrünü güneşte ve açık havada geçirmiş bir insanın ciğerlerinin berbat olması olur şey değil doğrusu."

Doktor bunu söyledikten sonra gitti. Ev işlerine bakan kadın, Lina pek hoşnut olmamıştı. Böyle bir serserinin konuk yatak odasına alınmasına karşı çıktı; ama Doktor onun sözünü kesti.

"Bırakın, varsın gitsin Lina, adam çok yaşamayacak. Biraz da bizde rahat etsin! Hem o her zaman için temiz bir adamdı. Yatağa yatmadan önce banyoya da sokarız. Ona benim geceliklerimden bir tanesini çıkarın, kışlık terliklerimi de koyun, bu adamın benim bir arkadaşım olduğunu da unutmayın."

Knulp on bir saat uyumuştu ve sisli sabahı yatakta, yarı uyuşuk bir durumda geçirmişti.

Nerede, kimin evinde olduğunu ancak yavaş yavaş anımsayabildi. Güneş doğunca Machold, onun kalkmasına izin verdi. Şimdi ikisi de güneşli taraçada, masadaki bir bardak kırmızı şarabın önünde karşılıklı oturmuştu. Knulp, güzel yemekten ve yarım bardak şaraptan neşelenmiş, durmadan konuşuyordu. Doktor da bu garip okul arkadaşıyla bir kez daha konuşmak, belki de bu herkese benzemeyen insanın yaşamı hakkında bir şeyler öğrenmek için kendine bir saat tatil vermişti. Gülümseyerek: "Demek geçirmiş olduğun yaşamdan hoşnutsun" dedi, "öyleyse söylenecek söz yok. Yoksa, aslında senin gibi bir adama yazık oldu derdim. Papaz ya da öğretmen olman gerekmezdi; ama senden pekâlâ bir doğa bilimcisi ya da bir şair çıkabilirdi. Yeteneklerinden yararlanıp onları geliştirdin

mi, bilmiyorum ya. Galiba onları yalnızca kendin için harcadın, öyle değil mi?"

Knulp seyrek sakallı çenesini avcunun çukuruna dayadı, şarap bardağının arkasındaki güneş vurmuş sofra örtüsünün üstünde oynaşan kırmızı ışıkları seyre daldı.

"Büsbütün doğru değil" dedi yavaş yavaş. "Senin o yetenek dediklerin de öyle pek fazla bir şey değildi. Güzel ıslık çalarım, el armonikası çalmayı bilirim, ara sıra da birkaç dizecik yazarım. Eskiden iyi bir koşucuydum, kötü de dans etmezdim, hepsi bu kadar. Ama bunların zevkini yalnızca kendim duymadım. Çoğu zaman yanımda arkadaşlarım ya da genç kızlar ya da çocuklar olurdu. Bunlardan onlar da zevk aldılar, zaman zaman bana minnet duydular. Bu konuyu kapayalım. Artık olan olmuş."

"Peki" dedi Doktor, "kapayalım, ama sana bir şey daha soracağım. Sen o zamanlar beşinci sınıfa kadar benimle birlikte Latince Okulu'na gitmiştin. Hem de, çok iyi biliyorum, örnek olacak gibi değilse de, iyi bir öğrenciydin. Sonra birdenbire yok oldun. Artık Halk Okulu'na gittiğini söylediler. Bu yüzden ayrıldık. Ben doğallıkla, Latince Okulu'ndan olduğumdan, Halk Okulu'ndan biriyle arkadaşlık edemezdim. Bu nasıl oldu? Sonraları senin hakkında bir şeyler duydukça hep düşünürdüm: Eğer o zaman bizimle birlikte okulda kalmış olsaydı her şey olurdu, derdim. Şimdi söyle bakalım, bu iş neden oldu? Bir şeye canın mı sıkılmıştı? Yoksa senin yaşlı adam artık okul parasını ödeyemez mi olmuştu, ne olmuştu?"

Hasta, bardağını esmer, kuru ellerine aldı, ama içmedi, yalnızca şarap bardağının içinden yeşil bahçe ışığına doğru baktı, sonra kadehi yeniden masanın üstüne koydu, hiçbir şey söylemeden gözlerini kapadı, düşüncelere daldı.

"Bunlardan söz etmek hoşuna gitmiyor mu?" diye sordu arkadaşı. "Gitmiyorsa konuşmamız gerekmez."

Bunun üzerine Knulp gözlerini açtı, onun yüzüne uzun uzun, dikkatle baktı.

Hâlâ çekingen bir sesle "Yok" dedi, "galiba gerekir. Çünkü ben bunu daha bir tek kişiye anlatmış değilim. Şimdi de artık bunu bir başkasının da bilmesi iyi olur sanırım. Aslında bu yalnızca bir çocuk öyküsüydü; ama benim için önemi büyük olmuştu, beni yıllarca uğraştırdı. Senin tam da şimdi bana bunu sormuş olman çok garip!"

"Neden?

"Son zamanlarda bunu ben de çok düşünmüştüm de. Hatta işte bunun için yeniden Gerbersau yollarına düşmüştüm."

"Ya! anlat öyleyse."

"Biliyor musun Machold, biz o zamanlar çok iyi arkadaştık, hiç olmazsa üçüncü, dördüncü sınıfa kadar. Sonra az buluşur olduk. Sen bazen bizim evin önünde boş yere ıslık çalar dururdun."

"Hey Tanrım, öyle ya, doğru! Yirmi yıldan fazladır bunu hiç anımsamamıştım. Yahu nasıl bir belleğin var senin! Ee, sonra?"

"Sana şimdi nasıl olduğunu anlatabilirim. Bu işte suç kızların. Ben onlara karşı çok erken merak duymaya başlamıştım. Sen daha çocukları leyleklerin getirdiğine, onların pınar başlarında bulunduğuna inandığın sıralarda ben oğlan çocuklarının da, kız çocuklarının da nasıl doğduklarını oldukça iyi biliyordum. O zamanlar benim için en önemli şey buydu. Bu yüzden de sizlerin kızılderili oyunlarınızla pek fazla ilgilenemiyordum."

"O zamanlar on iki yaşındaydın, değil mi?"

"Aşağı yukarı on üç. Ben senden bir yaş büyüğüm. Bir gün hastalanmış yatakta yatıyordum. Bir kuzinimiz konuk gelmişti.

Benden üç dört yaş daha büyüktü. İşte o benimle oynaşmaya başladı. İyileşip ayağa kalktığım zaman, gece vakti odasına gittim. Bir kadının ne biçim bir şey olduğunu işte orada öğrendim. Öyle korkmuştum ki, oradan kaçıp gitmiştim. O kuzinimle de artık bir sözcük konuşmak istemiyordum. Bana üzüntü vermişti. Ondan korkuyordum, ama olup bitenler bir kez kafamda yer etmişti. Ondan sonra bir zaman yalnızca kızların peşinden koştum. Derici Haasislerde benim yaşımda iki kız vardı. Komşulardan başka kızlar da oraya gelirlerdi. Karanlık çatı aralarında birlikte oynardık ve daima kıkır kıkır güler, gıdıklanır, gizli işlerimiz olurdu. Bu toplulukta ben çok zaman tek oğlandım. Bazen kızlardan birinin saçını örerdim, bir başkası bana bir öpücük verirdi. Daha hepimiz çocuktuk ve pek bir şeylerden haberimiz yoktu; ama bütün bunlar âşıkane şeylerdi. Yıkanırlarken de çalılıklar arasına saklanır, onları seyrederdim... Günün birinde yeni birisi geldi; dış mahallelerin birinden gelmişti. Babası bir dokuma fabrikasında işçiydi. Kızın adı Franziska'ydı. Ondan daha ilk görüşümde hoşlanmıştım."

Doktor onun sözünü kesti: "Babasının adı neydi, belki ben de tanırım." "Kusura bakma, onu sana söylemeyeyim daha iyi, Machold. Bu öyküyle bir ilgisi yok, kimsenin de bilmesini istemem. - Şimdi öyküye gelelim! Benden daha büyük ve daha güçlüydü. Zaman zaman şurada burada birbirimizle el şakaları yapar, didişirdik. Beni kendine çekip acıtıncaya kadar sıktığı zaman sarhoş gibi olurdum, başım dönerdi. Ona âşık olmuştum. Benden iki yaş büyük olduğunu ve bir yavuklu edinmek isteğinde bulunduğunu söylediği için, biricik isteğim bu yavuklunun benim olmamdı. Bir kez yalnız başına dabağhanenin bahçesinde ırmağın kıyısına oturmuş, ayaklarını suya sarkıtmıştı. Yıkanmıştı. Üstünde yalnızca bir gömlek vardı. Gittim, yanına oturdum. Bana birdenbire bir cesaret geldi, kendisine onun yavuklusu olmak istediğimi, kesinlikle onun yavuklusu olmam gerektiğini söyledim; ama o bana kahverengi gözleriyle acıyarak bakıp: 'Ama sen daha küçücük bir oğlansın, kısa pantolon giyiyorsun, sen yavuklunun ve âşık olmanın ne olduğunu nereden bileceksin?' dedi. 'Yok' dedim, her şeyi

bildiğimi, benim sevgilim olmak istemezse onu da, kendimi de suya atacağımı söyledim. Bunun üzerine bana dikkatle ve bir kadın bakışıyla baktı, sonra: 'Görelim, bakalım' dedi, 'öpmeyi becerebiliyor musun?' 'Evet' dedim ve ivedi dudaklarından öptüm. Oldu bitti sanmıştım; ama o kafamı yakaladı, sımsıkı tuttu ve beni tıpkı bir kadın gibi dosdoğru öyle bir öptü ki, kendimden geçtim. Sonra derin sesiyle güldü: 'Sen benim işime gelirdin, oğlan' dedi, 'ama olmaz, benim Latince Okulu'na giden yavukluya gereksinmem yok. Oradan doğru dürüst adam çıkmaz. Benim yavuklum tam bir erkek olmalı; esnaftan biri ya da bir işçi, bir okumuş değil. Görüyorsun ya, yapacak bir şey yok.' Ama beni kucağına çekti. Kucağının sıcaklığı da, kollarının arasında durmak da öyle güzel, öyle zevkliydi ki, ondan ayrılmayı hiç düşünemiyordum. Sonunda Franziska'ya bir daha Latince Okulu'na gitmeyeceğime ve bir esnaf olacağıma söz verdim. Yalnızca güldü; ama ben bırakmadım. Sonunda beni yeniden öptü. Eğer artık Latince Okulu'na gitmezsem sevgilisi olacağım, kendisiyle çok iyi vakit geçireceğim konusunda bana söz verdi."

Knulp susmuştu. Bir zaman öksürdü. Arkadaşı dikkatle ondan yana bakıyordu. Bir süre ikisi de sustu. Sonra sürdürdü: "İşte artık öyküyü biliyorsun. Doğallıkla, her şey benim düşündüğüm kadar çabuk olmadı. Bundan böyle artık Latince Okulu'na gitmek istemediğimi ve gidemeyeceğimi haber verince babamdan birkaç tokat yedim. Ne yapacağımı hemen kestirememiştim. Kaç kez bizim okulu yakmaya niyetlendim. Bunlar çocukça düşüncelerdi; ama işi ciddiye almıştım. Sonunda biricik kurtuluş yolu olarak aklıma geldi: Okulda doğru dürüst hiçbir şey yapmaz oldum. Bilmiyor musun?"

"Sahi, sahi, anımsar gibi oluyorum. Bir ara hemen her gün okulda cezalı kalıyordun."

"Evet, derslerden kaçıyordum. Kötü yanıtlar veriyordum. Ödevleri hiç yapmaz olmuştum. Okul defterlerimi yitiriyordum. Her gün bir olayım oluyordu. Sonunda da bunlardan zevk

alıyordum. Herhalde o zamanlar hocaları dünyaya geldiklerine pişman etmiştim. Latince de, bütün öteki nesneler de, hepsi benim için hiçbir önem taşımaz olmuşlardı. Bilirsin, benim öteden beri sezgim güçlüydü. Yeni bir şeyin arkasından koştum mu, bir süre benim için dünyada ondan başka hiçbir şey kalmazdı. Jimnastikte, alabalık avında ve botanikte böyle olmuştu. O zamanlar kızlarla da durumum işte tıpkı böyleydi. Bu işi sonuna kadar öğrenip deneyim edinmeden önce, benim için başka hiçbir şeyin önemi kalmamıştı. Hem zaten aklın fikrin dün akşam kızlar yıkanırken gizlice gördüklerindeyse, bir okul çocuğu olarak sıralarda tünemek, fiil çekimlerini ezberlemek budalalıktı. Neyse! Belki de öğretmenler bunun farkına varmamışlardı. Beni hemen hepsi severdi. Olabildiği kadar da korumaya çalıştılar. Belki de tasarılarımdan hiçbiri gerçekleşmeyecekti; ama ben bu kez de Franziska'nın erkek kardeşiyle dost olmuştum. O Halk Okulu'na gidiyordu, son sınıftaydı ve kötü bir oğlandı. Ondan pek çok şey öğrendim; ama hiçbiri iyi şeyler değildi. Onun yüzünden de çok üzüntüm oldu. Sonunda altı ay içinde de muradıma erdim. Babam beni yarı ölü bir duruma gelinceye kadar dövmüştü; ama ben de sonunda sizin okulunuzdan kovulmuştum. Artık Franziska'nın erkek kardeşi gibi Halk Okulu'nun dersliğinde oturuyordum."

"Ya o kız?" diye sordu Machold.

"Evet, acı olan yan da bu. Bütün bunlara karşın benim sevgilim olmadı. Ara sıra kardeşiyle evlerine gitmeye başladığımdan beri, sanki şimdi eskisinden daha değersizmişim gibi, bana daha kötü davranmaya başladı. Ancak Halk Okulu'na başladığımdan iki ay geçtikten ve akşamları sık sık evden kaçmaya alıştıktan sonra gerçeği öğrenebildim. Bir akşam Ried Ormanı'nda başıboş dolaşıyordum. Her zaman yaptığım gibi, sıranın üstünde oturmuş olan bir çifti gözetlemeye başladım. Biraz daha yaklaşınca bunların Franziska ile bir tesviyeci çırağı olduğunu gördüm. Benim hiç farkıma varmadılar. Oğlan kolunu onun boynuna dolamıştı. Elinde bir sigara vardı. Kızın bluzu

açıktı. Kısacası, bu benim için pek kötü bir görünümdü. Demek her şey boşuna olmuştu."

Machold arkadaşının omzuna vurdu.

"Ah, belki de senin için böylesi çok daha iyi olmuştur." Fakat Knulp zayıf, kuru başını şiddetle salladı: "Yok, kesinlikle. Başka türlü olması için bugün bile sağ elimi verirdim. Bana Franziska için bir şey söyleme. Ona laf söyletmem. Eğer işler yolunda gitseydi, aşkı ben güzel ve beni mutlu edecek bir biçimde tanımış olacaktım. Bunun belki de bana, Halk Okulu'nu bitirmeme ve babamla anlaşmama yardımı olacaktı. Çünkü, nasıl söyleyeyim, bak, o zamandan bu yana bazı dostlarım, tanıdıklarım, arkadaşlarım, sevgililerim oldu, ama artık bir daha hiç kimsenin sözüne güvenemedim ve kendimi hiçbir söze bağlayamadım. Hiçbir zaman. Ben bana uyan yaşamı yaşadım. Bu yaşam benden özgürlüğü ve güzelliği esirgemedi; ama her zaman için yalnız kaldım."

Bardağı yakaladı, dibinde kalan son bir yudum şarabı özenle içti ve kalktı. "İzin verirsen yine yatacağım. Bunları konuşmaktan hiç hoşlanmam. Senin de herhalde daha işlerin vardır."

Doktor başını salladı. "Sana daha söyleyeceklerim var! Bugün sayrılar evine senin için bir yer ayırmalarını yazacağım. Bu belki senin pek işine gelmez; ama yapacak bir şey yok... Eğer hemen bakılmazsan yok olursun."

"Adam sen de" dedi Knulp, görülmemiş bir şiddetle, "bırak yok olayım! Zaten artık hiçbir şeyin yararı yok, bunu sen de biliyorsun, kendimi şimdi ne diye kapattırayım?"

"Yapma Knulp, akıllı ol! Seni böyle gezip dolaşmaya bırakırsam alçak bir doktor olurum. Oberstetten'de senin için kesin bir yer buluruz. Ayrıca benden bir de mektup götüreceksin. Bir hafta sonra kendim de gelip orada seni görürüm, söz veriyorum."

Knulp iskemlesine çöktü. Neredeyse ağlayacaktı. Zayıf ellerini üşümüş, donmuş bir insan gibi birbirine sürtüyordu. Sonra yalvaran çocuk bakışlarıyla doktorun yüzüne baktı.

"Peki, öyle olsun" dedi yavaşça, "hiç doğru etmiyorum, biliyorum, benim için pek çok şey yaptın, kırmızı şarap bile ikram ettin. Hepsi benim için pek fazla ve kibar ikramlardı; ama bana kızmazsan senden büyük bir ricada daha bulunacağım."

Machold onu yatıştırarak omzuna vurdu. "Aklını başına topla, koca herif! Kimse senin yakana yapışacak değil. Hadi söyle bakalım, rican neymiş?"

"Bana kızmadın ya?"

"Ne münasebet, niçin kızayım?"

"Öyleyse rica ederim Machold, bir iyilik et, Oberstetten'e yollama! Eğer böyle bir sayrılar evine kesinlikle gitmem gerekiyorsa, hiç olmazsa Gerbersau'da gideyim. Orada beni tanırlar, kendi yurdumda olurum. Yoksul olarak bakılmam da belki orada daha iyi olur; çünkü ben orada doğdum ve genellikle de..."

Gözleri ateş gibi yanarak yalvarıyordu, heyecandan konuşamıyordu. Ateşi var, diye düşündü Machold, sonra sakin bir tavırla "Rica edeceğin şeylerin hepsi buysa" dedi, "hemen yerine getirilir. Hakkın var. Gerbersau'ya yazayım. Hadi şimdi git yat, yorgunsun, çok da konuştun."'

Arkasından eve nasıl sürüklenerek girdiğine baktı ve birdenbire Knulp'un alabalık avında kendisine ders verdiği yazı, onun arkadaşlarıyla olan ilişkilerindeki zeki ve egemen tavrı, on iki yaşındaki güzel, güçlü oğlanın ateşli halini hatırladı. İçini yakan bir duyguyla "zavallı adam" diye düşündü, sonra işine gitmek için ivedi kalktı.

Ertesi sabah sis vardı. Knulp bütün gün yatakta kaldı. Doktor onun yanına birkaç kitap koymuştu; ama o bunlara elini bile sürmedi. Neşesiz ve üzgündü. Çünkü bakımı, özeni, rahat yatağı ve güzel yemeği tattığından bu yana sonunun yaklaştığını eskisinden daha iyi anlar olmuştu. "Biraz daha böyle yatarsam" diye umutsuzca düşündü, "sonra artık hiç kalkamam." Dünyada artık onun için yapılacak bir şey kalmamıştı. Son yıllarda kır yolları büyülerinden pek çok şey yitirmişti. Ama yine de Gerbersau'yu bir kez daha görmeden ve bir sürü şeyle, ırmak ve köprüyle, pazar yeriyle, babasının o zamanki bahçesiyle ve o Franziska denenle gizlice esenleşmeden ölmek istemiyordu. Sonraki aşklarını unutmuştu. Gezmekle geçirdiği yılların uzun dizisi de kendisine artık küçük ve önemsiz bir şey gibi görünüyordu. Buna karşılık çocukluğunun gizemli yılları şimdi yeni bir parıltı ve sihir kazanmıştı.

Sade döşenmiş konuk odasını dikkatle gözden geçiriyordu; uzun yıllardan bu yana bu kadar güzel bir yerde oturmamıştı. Keten yatak çarşafını, yumuşak, boyasız yün battaniyeyi, zarif yastık kılıflarını anlayan bir bakışla ve parmaklarıyla yoklayarak inceliyordu. Sert tahtadan yapılmış döşeme, duvardaki, Venedik'te Doçlar Sarayı'nı gösteren ve cam mozaikten bir çerçevesi bulunan fotoğraf da onu ilgilendiriyordu.

Sonra gözleri açık ama hiçbir şey görmeden, yorgun ve yalnız hasta vücudunda sessizce olup biten şeylerle meşgul, yine uzun zaman yattı. Bir aralık birdenbire doğruldu, aceleyle yataktan eğildi, telaşlı parmaklarıyla ayakkabılarını yakaladı, onları dikkat ve anlayışla gözden geçirdi. Hiç de iyi durumda değillerdi. Ama ay, ekim ayıydı ve ilk kar düşene kadar herhalde dayanırlardı. Ondan sonra da zaten her şey bitmiş olacaktı.

Machold'dan bir çift eski ayakkabı rica edebileceği aklına geldi. Yok, hayır, onu bütünüyle kendinden kuşkuya düşürürdü; sayrılar evinde ayakkabıya ne gerek vardı! Derinin üst kısımlarındaki yırtık yerleri dikkatle yokladı. İyice yağlanırsa en az bir ay daha dayanabilirlerdi. Üzülmenin anlamı yoktu. Belki

de bu eski ayakkabıları ondan çok yaşayacaktı; o, kır yollarından bütünüyle yok olunca da yine işe yararlardı.

Ayakkabılarını bıraktı. Derin bir soluk almayı denedi; ama göğsü acıdı ve öksürük başladı. Bunun üzerine kımıltısız yatıp bekledi. Kısa kısa soluklar almaya başladı.

Son isteklerini yerine getirmeden durumunun kötüleşeceğinden korkuyordu. Ara sıra yaptığı gibi ölümü düşünmeyi denedi; ama kafası bundan yoruldu, uyuklamaya başladı. Bir saat sonra uyandığında sanki günlerce uyumuş gibi kendini dinç ve dinlenmiş duyumsadı. Machold'u düşündü. Giderse ona burada duyduğu minnetin işareti olarak bir şey bırakmak istiyordu; çünkü Doktor dün kendisinden bunları sormuştu. Ama hiçbir şeyi tam anımsayamıyordu, hiçbiri de hoşuna gitmiyordu. Pencereden yakındaki ormana sis indiğini gördü. Uzun uzun, aklına bir şeyler gelinceye kadar oraya baktı. Bir gün önce evde bulduğu ve yanına aldığı bir kurşunkalem artığıyla gece masasının çekmecesine serilmiş olan temiz beyaz kâğıdın üstüne şu birkaç satırı karaladı:

"Sis basınca,

Kuruyup gider bütün çiçekler.

İnsanlar da ölürler,

Mezarlara konurlar.

İnsanlar da çiçektir,

Bahara ulaşınca yeniden doğarlar,

Sonra da artık hiç hastalanmazlar,

Her şeyleri bağışlanır."

Durdu, yazdığını okudu. Bu gerçekten bir şiir değildi. Uyaklar eksikti; ama söylemek istedikleri içindeydi. Kurşunkalemini

dudaklarıyla ıslattı, altına da şunları yazdı:

"Sayın Bay Doktor Machold'a,

Minnet duyan arkadaşı K'dan."

Sonra kâğıdı küçük çekmecenin içine yerleştirdi. Ertesi sabah sis büsbütün koyulaşmıştı, hava da ayazdı. Öğleye doğru güneş çıkacağı umudunu veriyordu. Çok yalvardığı için Doktor, Knulp'u kaldırdı. Gerbersau Sayrılar Evi'nde kendisi için yer ayrıldığını ve kendisini orada beklediklerini anlattı.

"Öyleyse hemen öğleden sonra yola koyulalım" dedi Knulp, "dört saat sürer, belki de beş."

"Bir bu eksikti!" diye güldü Machold. "Yürümek şimdi sana göre değil. Başka bir olanak bulamazsak benimle birlikte arabayla gidersin. Bir kez muhtara haber yollayalım. Belki yarın kente meyve ya da patates götürecektir. Bir günden de hiçbir şey çıkmaz."

Konuk razı oldu. Ertesi gün muhtarın uşağının iki danayla Gerbersau'ya gideceği öğrenilince de Knulp'un onunla birlikte gitmesine karar verildi.

"Daha sıcak tutacak bir ceketin olsaydı" dedi Machold. "Benimkilerden birini giyebilir misin? Yoksa çok bol mu gelir?"

Knulp karşı çıkmadı. Ceket getirildi, denendi ve uygun görüldü; ama Knulp, ceketi iyi kumaştan yapıldığı ve yeni de olduğu için çocukluğundan kalan bir gösteriş duygusuna kapılarak hemen düğmelerin yerlerini değiştirmeye koyuldu. Bu doktorun hoşuna gittiği için ilişmedi, ona bir de gömlek yakası verdi.

Knulp öğleden sonra gizlice yeni giysisini denedi. Yine giyim kuşamı düzelince, son zamanlarda tıraş olmadığına üzülmeye başladı. Kâhya kadından Doktor'un usturasını istemeye cesaret

edemedi. Fakat köydeki demirciyi tanıyordu, gidip ona bir denemek istedi. Demirciyi hemen buldu; dükkâna girdi ve eski esnaf selamını verdi: "Yabancı demirci iş istiyor." Usta onu soğuk soğuk ve dikkatle süzdü; "Sen demirci değilsin" dedi kayıtsızca, "git başkasını kandır."

"Doğru" diyerek güldü Knulp, "gözlerin hâlâ keskin ama, usta, biliyor musun, beni tanıyamadın? Ben eskiden mızıkacıydım. Sen de Haiterbach'ta bazı cumartesi akşamları benim el armonikamla dans ederdin."

Demirci kaşlarını çattı, törpüsünü bir iki kez daha vurdu, sonra Knulp'u tutup ışığa götürdü, ona iyice baktı.

"Evet, şimdi tanıdım" diye kısaca güldü, "demek sen Knulp'sun. İnsan birbirini uzun zaman görmezse yaşlanıyor. Bulach'ta ne arıyorsun? Bir onlukla bir bardak meyve şarabı beni batırmaz."

"Sağ ol usta! İçmiş gibi oldum. Benim istediğim başka: Bana usturanı on beş dakika için verebilir misin? Bu akşam dans etmeye gideceğim de."

Usta ona işaretparmağıyla gözdağı verdi. "Seni gidi yalan kumkuması, moruk seni! Bana kalırsa, senin dansla filan artık bir ilgin kalmamış olsa gerek."

Knulp kıs kıs güldü. "Senin de gözünden hiçbir şey kaçmaz! Yazık ki köy bekçisi olmamışsın. Sözün kısası, yarın sayrılar evine yatacağım. Machold beni oraya yolluyor. Oraya saç sakal birbirine karışmış gidemeyeceğimi anlarsın. Hadi usturayı ver. Yarım saate kadar getiririm."

"Demek öyle? Peki alıp da nereye gideceksin?"

"Doktor'un evine, değil mi?" Demirciye bu pek inanılır gibi gözükmemişti. Bir türlü güvenemiyordu.

"Vermesine veririm ama, biliyor musun, öyle pek sıradan bir ustura değil, halis bir Solingen usturası. Yeniden elime gelmesini isterim."

"Hiç merak etme."

"Yok, elbet. Üstünde pek güzel bir ceket var ahbap. Tıraş olmak için buna gereksinmen yok. Bak ne diyeceğim: Onu çıkar da şurada bırak, usturayı alıp gelince ceketi de alırsın."

Knulp yüzünü buruşturdu.

"Eh, olur. Pek de kibar değilsin usta, ama istediğin gibi olsun." Demirci gidip usturayı getirdi. Knulp rehin olarak ceketi verdi. Ama demircinin isli elleriyle ona dokunmasına dayanamadı. Yarım saat sonra döndü, Solingen usturasını geri verdi. Çenesindeki karmakarışık sakalı kaybolmuştu. Şimdi bambaşka gözüküyordu. Demirci de beğenerek "Kulağının arkasında bir çivicik eksik, o da olsa artık gerdeğe girebilirsin" dedi.

Ama Knulp'un canı şakalaşmak istemiyordu. Ceketini yine giydi. Kısaca teşekkür edip ayrıldı.

Dönerken evin önünde Doktor'la karşılaştı. Doktor ona şaşırarak baktı. "Nerelerde dolaşıyorsun? Hem bu durumun ne? Ah, tıraş olmuşsun! Yahu sen ne çocuk kafalı şeysin!"

Ama hoşuna gitmişti. Knulp da o akşam bir kırmızı şarap daha içti. İki okul arkadaşı ayrılışlarını kutladılar. İkisi de ellerinden geldiği kadar tasasız görünmeye çalışıyordu. Hiçbiri içindeki üzüntüyü öbürüne sezdirmek istemiyordu.

Sabah erkenden muhtarın uşağı arabayla kapının önünde durdu. Arabada, parmaklıklı bir bölmenin içinde iki dana duruyor, titrek dizleriyle sabahın ayazında dalgın dalgın çevreye bakınıyorlardı.

Çayırlara ilk kırağı düşmüştü. Knulp uşağın yanına, arabacının oturduğu yere oturtuldu, dizlerinin üstüne de bir battaniye verildi. Doktor, Knulp'un elini sıktı, uşağa da yarım mark verdi. Araba ormana doğru yöneldi. Uşak piposunu yakmıştı. Knulp da uykulu gözleriyle sabah serinliğinin açık mavisine bakıyordu.

Biraz sonra güneş çıktı, öğlen de ortalık adamakıllı ısındı. Arabacı yerinde ikisi de birbiriyle güzel güzel konuşuyordu.

Gerbersau'ya geldiklerinde, uşak arabası ve danalarıyla yolu dolanıp sayrılar evinin önünden geçmek için üsteledi; ama Knulp arabacıyı bundan çabucak vazgeçirdi. Kasabaya girerken birbirlerinden arkadaşça ayrıldılar. Knulp orada durup araba sığır pazarının oradaki akçaağaçların arasında gözden yitinceye kadar arkasından baktı.

Sonra gülümsedi ve bahçeler arasındaki yalnızca oralıların bildiği bir çit yoluna saptı. Artık yine özgürdü! Sayrılar evinde de onu bekleyedursunlardı. Yurduna dönmüş olan Knulp bir kez daha yurdunun ışığını, havasını, gürültülerini, kokularını, yurdunda olmanın bütün heyecan verici ve doyurucu yakınlığını tadıyordu. Sığır pazarındaki kasabalıların ve köylülerin kaynaşması, koyu kestane ağaçlarının güneşli gölgeleri, koyu renkli son güz kelebeklerinin surlardaki yaşlı uçuşları, dört gözlü pazar çeşmesinin sesi, şarapçının kubbeli mahzen kapısından yükselen tahta çekiç gürültüleri ve şarap kokusu, çok iyi bildiği sokak adları; bütün bunların her birine karmakarışık bir anılar yığını sıkı sıkıya bağlıydı. Bu yurtsuz insan, yurdunda olmanın, tanımanın, bilmenin, anımsamanın, her köşe başıyla, her köşe taşıyla arkadaş olmanın çok yönlü büyüsünü bütün duyularıyla adeta sömürüyordu. Bütün öğleden sonra hiç yorulmadan yolları, sokakları başıboş gezip dolaştı. Irmak kıyısındaki bileyiciye kulak verdi; tornacıya işliğinin penceresinden baktı; yeni yazılmış tabelalarda çok iyi tanıdığı eski ailelerin adlarını okudu; elini pazar yerindeki çeşmenin taş yalağına daldırdı. Ama susuzluğunu ancak

aşağıdaki, yine öyle, o geçip gitmiş yıllardan önceki gibi gizemli, çok eski bir evin giriş katından fışkıran ve çıktığı mahzenin garip, duru alacakaranlığı içinde, iri taşlar arasında çağlayan küçük Keşiş Çeşmesi'nde giderdi. Irmağın kıyısında uzun uzun durdu. Akıp giden suların üstündeki tahta parmaklığa dayandı. Suların içini uzun saplı, koyu renkli yosunlar kaplamıştı; balıkların ince sırtları, siyah ve kımıltısız, titrek çakıl taşları üstünde duruyordu. Eski tahta köprüden geçti ve orta yerine gelince küçük köprünün, çocukluğundaki gibi ince, canlı, esnek sarsıntısını içinde duymak için diz çöktü.

Hiç acele etmeden gezintisini sürdürüyordu. Hiçbir şeyi unutmuyordu. Ne küçük çimenliğiyle kilise avlusundaki ıhlamuru, ne de bir zamanlar çok sevdiği bir yüzme yeri olan yukarıdaki değirmenin seddini. Vaktiyle babasının oturduğu küçük evin önünde durdu. Sırtını bir süre sevgiyle eski sokak kapısına dayadı. Bahçeye de uğradı. Sevimsiz, yeni bir tel çitin üzerinden yeni dikilmiş bir fidanlığa baktı. Ama yağmur sularının aşındırıp yuvarlaklaştırdığı taş merdiven basamaklarıyla kapının yanındaki yuvarlak, kalın gövdeli ayva ağacı yine eskisi gibiydi.

Knulp burada, kendini Latince Okulu'ndan kovdurmadan önce en güzel günlerini yaşamıştı. Bir zamanlar burada tam bir mutluluğu, isteklerinin eksiksiz olarak gerçekleşmesini, içine acı karışmamış sevinçleri tatmıştı. Kiraz çalarken kendinden geçtiği yazlar, çiçeklerine bakarken duyulan, kaybolmuş, uçup gitmiş, bahçıvan mutlulukları yaşamıştı: Onun burada sevgili düğünçiçekleri, neşeli kahkahaçiçekleri, zarif, kadife gibi menekşeleri, tavşan kulübeleri, işliği, kendi yaptığı uçurtmaları, mürver ağacı gövdesinden yapılmış su boruları, kanatları tahta parçalardan yapılmış makaradan değirmen çarkları vardı.

Kedisini tanımadığı bir çatı, meyvesini denemediği bir bahçe, üstüne çıkmadığı, tepesinde yeşil bir düş yuvasına sahip olmadığı bir ağaç yoktu. Bu dünya parçası onundu. O bu dünya parçasını en içten yakınlıkta tanımış ve sevmişti. Burada her

çalının, her bahçe çitinin kendisi için bir önemi, bir anlamı, bir öyküsü vardı. Her yağmur, her kar yağışı ona bir şey söylemişti. Burada hava ve toprak onun düşlerinde ve isteklerinde yaşamış, bunların yankıları olmuş, onlarla birlikte soluk almışlardı. "Hatta bugün bile" diye düşündü Knulp, "bütün bunlar, belki de şurada, şu evlerde oturanlardan hiç kimsenin, şu bahçe sahiplerinden hiçbirinin benim olduğu kadar değildirler; onların hiçbiri için, benim için olduğundan daha değerli değildirler; onlara, bana söylediklerinden daha çok bir şey söylemiyor, daha çok yanıt vermiyor, daha fazla anı uyandırmıyorlardır."

Yakın damların arasından daracık bir evin yüksek ve sivri, kurşuni renkli çatısı görünüyordu. Bir zamanlar orada derici Haasis otururdu. Knulp'un çocukluk oyunları ve çocukluk sevinçleri, kızlarla ilk gizleriyle, onlarla olan içli ilişkileriyle, didişip çekişmeleriyle sona ermişti. Bazı akşamlar içinde filizlenmeye başlayan aşk isteğiyle, yarı karanlık sokaklarda oradan evine dönmüştü. Dericinin kızlarının saçlarını orada çözmüş, güzel Franziska'nın öpücükleriyle orada kendinden geçmişti. Akşam geç vakit ya da ertesi gün o yana gitmek istiyordu. Ama şimdi bu anılar kendisini pek çekmiyordu. Bütün bunları daha önceki çocukluk yıllarının bir tek saatinin uğruna seve seve verebilirdi.

Çitin kıyısına dayandı ve bir saat, belki de daha uzun bir süre orada kalıp aşağıya baktı. Orada gördüğü, karşısındaki taze böğürtlen çalılarıyla bomboş bir güz gösteren yeni ve yabancı bahçe değildi. Babasının bahçesini ve büyük tarhtaki çocukluk çiçeklerini, bir paskalya pazarında ektiği ayıpençelerini, cam gibi kınaçiçeklerini ve taş yığınlarından yapılmış tepecikleri görüyordu. O bu taş yığınlarına kaç kez kertenkele yerleştirmiş, ama bunlardan hiçbiri orada kalıp kendisinin ev hayvanı olmak istemediği için mutsuz olmuştu. Buna karşın yeni birini bulup getirdiği zaman büyük bir umutla, bu belki alışır diye beklemişti. Bugün bütün evleri, bahçeleri, bütün çiçekleri, kertenkeleleri ve dünyanın bütün kuşlarını kendisine armağan edebilirlerdi; ama bunlar, bir zamanlar onun küçük bahçesinde yetişen ve güzel

çiçek yaprakları tomurcuğunun içinde yavaşça kımıldayan tek bir yaz çiçeğinin büyülü parıltısının yanında hiç kalırdı. Ya o zamanki, her birini hâlâ olduğu gibi aklında tuttuğu frenküzümü fidanları! Bunlar artık yok olmuştu. Ölümsüz ve yok olmaz şeyler değillerdi. Elbette birisi onları söküp çıkarmış, ateşe vermişti. Gövdeleriyle kuru yaprakları da birlikte yanıp gitmişlerdi. Kimse de bunun için yas tutmamıştı.

Ya Knulp burada kaç kez Machold'la da birlikte olmuştu. O şimdi bir doktor, bir beyefendiydi ve hastaları tek atlı bir arabayla dolaşıyordu. Hiç şüphesiz iyi ve dürüst bir insan olmuştu, ama o da, şu akıllı, dimdik adam da eskisinin, bir zamanların inançlı, çekingen, içi umut ve bekleyiş dolu, ince, zarif çocuğunun yanında neydi ki? Knulp ona sineklere nasıl kafes yapıldığını, çekirgeler için nasıl kulecikler kurulduğunu burada göstermişti. O zamanlar Machold'un hem öğretmeni, hem de ondan daha büyük, daha akıllı ve onun hayran olduğu bir arkadaşıydı.

Komşudaki leylak ağacı yaşlanmış, yosun tutmuş, kurumuştu. Öbür bahçedeki sundurma da yıkılmıştı. Yerine ne yapmış olurlarsa olsunlar, hiçbiri eskisi gibi güzel, zevkli ve iyi olamamıştı.

Knulp otlar bürümüş bahçeden ayrıldığı zaman ortalık kararmaya ve serinlemeye başlamıştı. Kentin görünümünü değiştirmiş olan yeni kilise kulesinden yeni bir çan, gürültüyle çalıp duruyordu.

Tabakhanenin kapısından gizlice tabakhane bahçesine süzüldü. Paydos zamanıydı. Kimseler görünmüyordu. İçindeki küllü sulara derilerin yerleştirildiği ağzı açık çukurların yanından, yumuşak tabak toprakları üzerinden kimse duymadan yavaşça geçti, ırmağın yosun yeşili taşlarının yanından karanlık ve koyu, akıp gittiği yerdeki küçük duvarın yanına kadar yürüdü. Bir zamanlar Franziska ile birlikte bir akşam saatinde çıplak ayaklarını sularda şıpırdatarak oturdukları yer burasıydı.

"Eğer o beni boş yere bekletmemiş olsaydı" diye düşündü Knulp, "belki de her şey başka türlü olurdu. Latince Okulu ve üniversite öğrenimi elden gitmiş bile olsa, yine de bir şeyler olabilmek için yeterli gücü ve istenci kendimde bulabilirdim." Yaşam ne kadar yalın ve açıktı! O zamanlar kendinden vazgeçmişti, hiçbir şeyi gözü görmek istememişti. Bunun üzerine yaşam da bunu göz önünde bulundurmuş, ondan bir şey istememişti. Dışarda kalmıştı. Güzel gençlik yıllarında sevilen, hastalığında ve yaşlılığında yalnız kalan bir serseri, çitin dışında bulunan bir seyirci olmuştu.

Büyük bir yorgunluk her yanını sardı. Alçak duvarın üstüne oturdu. Irmak, düşüncelerinin arasından koyu ve karanlık, çağlayıp gidiyordu. Derken üst yanda bir pencerede ışık yandı; bu, ona vaktin geç olduğunu, onu burada bulmalarının doğru olmayacağını anımsattı. Tabakhanenin bahçesinden ve kapıdan sessizce çıktı, ceketini ilikledi ve uykuyu düşündü. Parası vardı. Doktor biraz bir şeyler vermişti. Azıcık düşündükten sonra hemen bir otele girdi. Melek Oteli'ne ya da Kuğular Oteli'ne gidebilirdi, orada onu tanırlardı, dostlar da bulabilirdi; ama şimdi böyle şeyleri canı istemiyordu.

Küçük kasabada, eskiden en küçük ayrıntısına varıncaya kadar kendisini ilgilendirecek olan birçok şey değişmişti. Fakat bu kez eski zamanlardan kalanlardan başka hiçbir şey görmek ve bilmek istemiyordu. Kısa bir soruşturmadan sonra Franziska'nın artık yaşamadığını öğrenince de her şey soldu ve ona öyle geldi ki, buraya kadar yalnızca onun için gelmişti. Hayır, burada böyle sokaklarda, bahçeler arasında sürtmenin, tanıyanların kendisine acımayla karışık şakalar yapmasını dinlemenin hiçbir anlamı yoktu. Daracık Posta Sokağı'nda ansızın başhekime raslayınca birdenbire, yukarda, sayrılar evinde yokluğunun farkına varacaklarını ve peşine düşeceklerini anımsadı. Hemen bir fırından iki francala satın aldı, ceketinin ceplerine tıkıştırdı ve daha öğle olmadan kentten çıkıp dik bir dağ yolunu tırmanmaya başladı. Orada, ta yukarılarda ormanın kıyısında, son yol dönemecinde toza

toprağa bulanmış bir adam, bir taş yığınının üstüne oturmuş, uzun saplı bir çekiçle gri mavi bir kireçtaşını küçük küçük kırıyordu. Knulp ona baktı, selam verdi ve durdu.

Adam "Merhaba" diyerek başını kaldırmadan taş kırmayı sürdürdü. "Bana kalırsa hava pek böyle gitmeyecek" diye bir daha konuşmayı denedi Knulp.

"Olabilir" diye homurdandı taş kırıcı ve bir an başını kaldırıp baktı. Yola vuran parlak öğle güneşi gözlerini kamaştırmıştı. "Nereye gidiyorsunuz?"

"Roma'ya, Papa'ya" dedi Knulp, "acaba daha çok mu uzakta?" "Oraya bugün hiç varamazsınız. Hele önünüze gelen yerde durur da

insanları böyle işleri arasında rahatsız ederseniz, gideceğiniz yere bir yılda bile ulaşamazsınız."

"Öyle mi dersiniz? Çok şükür acelem yok. Siz çalışkan bir adamsınız, Herr Andreas Schaible."

Taş kırıcı elini gözünün üstüne tuttu, yolcuya dikkatle baktı. "Demek beni tanıyorsunuz" dedi düşünceli düşünceli, "galiba ben de sizi tanıyorum, yalnızca adınız aklıma gelmiyor."

"Öyleyse Yengeç Meyhanesi'nin yaşlı sahibine sorun; orada doksan yıllarında kaç kez birlikte oturmuştuk. Ama o şimdi artık yaşamıyordur."

"Çoktan öldü. Ama artık anladım eski dost, sen Knulp'sun. Azıcık otur, ben de sana merhaba diyeyim!"

Knulp oturdu. Yokuşu çok çabuk çıkmıştı. Güçlükle soluk alıyordu. Kasabanın, ta aşağılarda, ırmağın parlak mavisiyle, kızıl kahverengi çatıların kaynaşmasıyla, bunların aralarındaki küçük, yeşil ağaç kümecikleriyle nasıl güzel gözüktüğünü ancak şimdi görüyordu.

"Senin burası çok güzel" dedi soluyarak.

"Kötü değil, yakındığım yok. Ye sen ne âlemdesin? Eskiden dağa kolayca tırmanırdın, değil mi? Çok kötü soluyorsun Knulp. Yurdunu bir daha mı görmek istedin?"

"Evet Schaible. Bu artık sonuncu olacak."

"Neden?"

"Çünkü ciğerlerim çok kötü. Buna karşı bir şey biliyor musun?" "Evinde kalsaydın ya dostum, doğru dürüst çalışsaydın, karın çocukların olsaydı, her akşam yatağında yatsaydın belki de başka türlü olurdun. Neyse, bunun için ne düşündüğümü eskiden de bilirsin. Ama artık yapacak bir şey yok. Gerçekten o kadar kötü müsün?"

"Ah, bilmiyorum, ya da pekâlâ biliyorum. Her gün biraz daha tepetakla gidiyor ve her gün biraz daha kötüleşiyorum. Biliyor musun, böyle olunca, yapayalnız, kendi kendine olmak, kimseye yük olmamak bir yandan da çok iyi."

"Görüşe bağlı, senin bileceğin bir şey; ama ben çok üzüldüm." "Üzülmene gerek yok. Günün birinde nasıl olsa öleceğiz. Sıra taş kırıcıya da gelecek. Ya, eski dost, şimdi ikimiz şurada oturuyoruz, fazla düşlere kapılamayız. Sen de bir zamanlar kafanda başka düşler kurmuştun. O zamanlar Demiryolları'na girmek istiyordun, değil mi?"

"Ah, bunlar eski öyküler."

"Çocukların sağlığı yerinde mi?"

"Aklım fikrim onlarda, Jakob artık para bile kazanıyor." "Öyle mi? Zaman nasıl da geçiyor. Artık kalkıp biraz yol alayım." "O kadar aceleye ne gerek var, insan birbirini bu kadar uzun zaman görmemişse? Söylesene Knulp, sana biraz yardım

edebilir miyim? Yanımda fazla yok galiba ama, yarım mark kadar olacak."

"Onu kendine sakla ihtiyar, yok, teşekkür ederim." Bir şeyler daha söylemek istedi; ama yüreğinde bir fenalık duyumsadı.

Sustu. Taşkırıcı ona meyve suyu şişesinden biraz içirdi. İkisi de bir zaman kente doğru baktılar. Değirmen kanalının üstündeki güneş ışığı ayna gibi yukarı vuruyordu. Taş köprüden yavaş yavaş bir yük arabası geçiyor, Aşağı Bent'te beyaz bir kaz sürüsü tasasız yüzüyordu.

"Artık dinlendim, yola koyulayım" diye yeniden başladı Knulp. Taş kırıcı düşünceli görünüyordu, başını salladı.

"Dinle..." dedi ağır ağır, "sen böyle zavallı bir sürtükten çok daha fazla bir şey olabilirdin. Sana çok yazık oldu. Biliyor musun Knulp, ben papaz değilim ama İncil'in yazdıklarına inanırım. Sen de bunu düşünmelisin. Kendin için hesap vermek zorunda kalacaksın. Bu pek de kolay olmayacak. Başkalarından daha iyi yeteneklerin vardı, öyle olduğu halde hiçbir şey olamadın. Bunları söylüyorum diye bana kızma."

Knulp gülümsedi ve gözlerinde eskisi gibi, zararsız, çapkınca bir ışık parladı. Arkadaşının koluna dostça vurup kalktı.

"Elbet göreceğiz, Schaible. Sevgili Tanrı belki de bana hiçbir zaman, neden bir yargıç olmadın diye sormaz da, yalnızca: Geldin mi ey koca çocuk? der ve bana orada, yukarda kolay bir iş verir, çocuk bakıcılığı filan gibi."

Andreas Schaible mavi beyaz kareli gömleğinin altından omuzlarını silkti. "Seninle de ciddi konuşulmaz ki. Sana göre Knulp, yanına varınca Ulu

Tanrı'nın şaka etmekten başka bir şey aklına gelmeyecek." "Yok canım. Ama böyle de olabilir, değil mi?"

"Böyle konuşma!"

Birbirlerine ellerini uzattılar. Bu arada taş kırıcı gizlice pantolonunun cebinden çıkardığı bir ufak parayı onun eline sıkıştırdı. Knulp kabul etti. Adamın bundan duyacağı hazzı bozmamak için bir şey demedi.

Yurdunun eski vadisine doğru bir kez daha baktı, Andreas Schaible'ye bir daha selam verdi, sonra öksürmeye başladı, adımlarını sıklaştırdı, biraz sonra da ormanın üst köşesinde gözden yitti.

On beş gün geçmişti. Sisli günlerin ardından gelen güneşli günlerden, geç açmış çançiçeklerinden, serin havalarda olgunlaşmış böğürtlenlerden sonra kış birdenbire bastırmıştı. Ağır bir kırağı her yanı kaplamış, bundan üç gün sonra da, hava biraz yumuşayınca ağır ve şiddetli bir kar fırtınası başlamıştı.

Knulp bütün bu zaman boyunca yollardaydı. Amaçsız, bir çizgi üstünde ve hep yurdunun çevresinde dönüp durmuş, iki kez de ormanda gizlenerek taş kırıcı Schaible'yi, kendisine bir daha seslenmeden, çok yakından görmüş, gözetlemişti. Düşünecek birçok şeyi vardı. Bütün uzun, sıkıntılı, yararsız yollar boyunca, sert bir dikenliğin içine düşmüş gibi, hep ziyan olmuş ömrünün kargaşası içine, hiçbir anlam ve avuntu bulamadan, gittikçe daha derinden saplanmıştı. Derken hastalığı yeniden bastırmış ve günlerden bir gün, her şeye karşın yine Gerbersau'da görünüp sayrılar evinin kapısını çalmasına ramak kalmıştı. Ancak, günlerce süren bir yalnızlıktan sonra yeniden aşağıdaki kenti görünce, her şey ona yabancı ve düşman gibi görünmüştü ve kendisinin artık orasıyla bir ilişiği kalmadığını açıkça anlamıştı. Ara sıra bir köyden bir parça ekmek satın alıyordu, daha yetecek kadar fındık da vardı. Gecelerini ya orman işçilerinin kulübelerinde ya da tarlalardaki saman yığınlarının arasında geçiriyordu.

Şimdi sıkı bir kar fırtınası içinde Kurt Dağı'ndan vadideki değirmene doğru gidiyordu. Perişan ve ölü gibi yorgundu. Öyle

olduğu halde, hâlâ ayaktaydı. Sanki günlerinin geri kalan küçücük bölümünden de iyice yararlanmak, bütün orman kıyılarında, orman yollarında yürümek, yürümek istiyordu. O kadar hasta ve yorgun olduğu halde, gözleri ve burun delikleri eski canlılığını korumuştu; keskin duyulu bir av köpeği gibi, gözetleyerek, koklayarak, kendisi için artık hiçbir amaç olmadığı halde, her yer çöküntüsüne, her rüzgâr esişine, her hayvan izine hâlâ dikkat ediyordu. Artık istenci yoktu, bacakları kendiliğinden gidiyordu.

Fakat kafasının içinde kendisini, birkaç gündür olduğu gibi, şimdi de yine sevgili Tanrı'nın karşısında buluyor, durmadan onunla konuşuyordu. Hiç korku duymuyordu; Tanrı'nın bize bir şey yapamayacağını biliyordu. Ama ikisi, Tanrı ve Knulp, yaşamının amaçsızlığını, bu yaşamı başka türlü nasıl yaşayabilirdi, neden şu ya da bu, şöyle ya da böyle oldu da başka türlü olamadı diye konuşuyorlardı.

"Olanlar o zaman oldu" diye üsteliyordu Knulp sürekli, "o zaman, daha on dört yaşımdayken, Franziska bana oyun oynadığı zaman. O zaman daha her şey olabilirdim. Sonra içimde bir şey kırıldı ya da bozuldu. İşte o zamandan bu yana hiçbir işe yaramaz oldum... Bırak, bırak; yanlış yalnızca şurada oldu, sen benim on dört yaşımdayken canımı almadın! Öyle olsaydı, benim yaşamım da olgun bir elma gibi güzel ve eksiksiz olurdu."

Sevgili Tanrı ise boyuna gülümsüyor, zaman zaman da yüzü kar tipisi içinde tümüyle yitiyordu.

"Aman Knulp" diyordu onu azarlayarak, "delikanlılık çağını bir düşün, Odenwald'deki yazı, Laechstetten'de geçirdiğin zamanı bir düşün! Orada bir ceylan gibi dans etmemiş miydin, tatlı yaşamın bütün eklemlerinde titrediğini duymamış mıydın? Kızların gözlerinden yaş getirecek kadar şarkı söyleyip armonika çalmaz mıydın? Bauerswil'deki pazarları anımsamıyor musun? İlk sevgilini, Henriette'yi? Bütün bunlar hiçbir şey değil miydi?"

Knulp düşünceye dalmıştı. Gençliğinin sevinçleri, uzak dağ ateşleri gibi loş bir güzellikle parlıyor, bal ve şarap gibi ağır ve tatlı kokuyor, yeni başlamış ilkyaz gecelerinin ılık rüzgârları gibi derin bir uyumla ses veriyorlardı. "Ulu Tanrım, evet güzeldi, sevinç de güzeldi, yas da güzeldi. Bugünleri yaşamamış olsaydım, her yaşamadığım güne çok, çok yazık olurdu!"

"Elbette o zamanlar her şey çok, çok güzeldi. Arada suçum ve üzüntülerim de olmuştu; ama onların gerçekten güzel yıllar olduğu doğrudur. Belki de benim o zamanlar yaptığım gibi, birçokları öyle kadehler boşaltmamış, öyle danslar etmemiş ve öyle sevda geceleri kutlamamışlardır. Ama sonra, sonra her şey bitmeliydi! Daha o zamanlar, mutluluğun içinde bile bir pürüz vardı, pekâlâ biliyorum. Ondan sonra da bir daha artık öyle güzel günler geri gelmedi. Hayır, bir daha hiç gelmedi."

Sevgili Tanrı uzaklarda, kar esintilerinin içinde yitmişti. Knulp şimdi yeniden soluk alabilmek ve birkaç kan lekesini karlar üzerine tükürmek için durunca, Tanrı birdenbire yine karşısına çıkmış, soruyordu.

"Söylesene Knulp, biraz iyilikbilmezlik etmiyor musun? Ne kadar unutkan olduğunu gördükçe güleceğim geliyor! Dans kralı olduğun zamanı anımsadık, Henriette'yi anımsadık. Sen de kabul ettin ki o günler iyi ve güzeldi, sana sevinç vermişlerdi ve bir anlamları vardı. Eğer Henriette için böyle düşünürsen, dostum, Lisabeth'i acaba nasıl bir duyguyla anımsayacaksın? Ha? Acaba onu tümüyle unutabilir misin?"

Bunun üzerine geçmiş günlerden bir parça daha, uzak dağlar gibi Knulp'un gözleri önünde canlandı. Bu her ne kadar önceki gibi öyle pek gönül açıcı ve sevindirici görünmüyorsa da, gözyaşları arasında gülümseyen bir kadın gibi, ötekinden daha derin ve içliydi ve Knulp'un kendilerini çoktandır düşünmediği günler ve saatler mezarlarından çıkmışlardı. Bunların orta yerinde, güzel, üzgün gözleriyle, kucağında küçük oğlu, Lisabeth duruyordu.

"Ne kötü bir adamdım!" diye yeniden yakınmaya başladı Knulp. "Yok, Lisabeth öldükten sonra benim de artık yaşamamam gerekirdi."

Ama Tanrı onun konuşmasını kesti. Parlak gözleriyle ona iyice baktıktan sonra konuşmasını sürdürdü:

"Kes artık Knulp! Lisabeth'e çok eziyet ettin, bu doğru, ama pekâlâ biliyorsun ki, o da senden kötülükten çok, güzel şeyler ve sevgi gördü, sana bir an bile kızmadı. Bütün bunların anlamını hâlâ görmüyor musun, koca çocuk? Sen her yana bir parça çocuk çılgınlığı, bir parça çocuk neşesi taşıyabilmek için bir sürtük, bir serseri olduğunu hâlâ anlamıyor musun? Her yerde insanlar seni bu yüzden biraz sevmediler mi? Bu yüzden sana biraz takılmadılar mı? Bu yüzden sana minnet duymadılar mı?"

"Aslında bu da doğru" diye biraz sustuktan sonra yavaşça onayladı Knulp, "ama bütün bunlar eskidendi. Ben o zamanlar daha gençtim! Niçin bütün bunlardan hiç ders almadım, niçin doğru dürüst bir insan olmadım? Pekâlâ henüz vakit vardı."

Kar bir aralık durmuştu. Knulp bir saniye mola verdi, şapkasında, giysisinde biriken karları silkelemek istedi, ama yapamadı. Perişan ve yorgundu. Tanrı da şimdi çok yakınındaydı. Işıklı gözleri iri iri açılmış, güneş gibi parlıyordu.

"Eh artık hoşnut ol" dedi Tanrı, "yakınmanın ne yararı var? Bütün olup bitenler iyi ve doğruydu ve hiçbiri de başka türlü olamazdı. Bunu gerçekten göremiyor musun?Acaba şimdi bir beyefendi ya da bir sanatın ustası olmayı, karın ve çocukların olmasını, akşamları da evine gidip haftalık gazeteni okumayı ister miydin? Böyle olsaydı yine hemen oradan kaçıp ormanda tilkilerle uyumaya, kuşlara ökse kurmaya, kertenkeleleri evcilleştirmeye kalkışmayacak mıydın?"

Knulp yine yürümeye başladı. Yorgunluktan sallanıyordu; ama bunu hiç duyumsamıyordu. İçi adamakıllı ferahlamıştı ve

Tanrı'nın söylediği şeylerin hepsine minnet duyarak hak veriyordu.

"Bak" dedi Tanrı, "ben seni olduğundan başka türlü kullanamazdım. Sen benim adıma gezip durdun, benim adıma bir yerde oturan insanlara bir parçacık özgürlük özlemi götürdün, benim adıma çılgınlıklar yaptın ve kendinle alay ettirdin; sende benimle alay edildi; sende ben sevildim. Sen benim çocuğumsun, kardeşimsin, benim bir parçamsın. Sen hiçbir şeyi bensiz tatmadın, hiçbir acıyı bensiz çekmedin. Hepsini ben de seninle birlikte yaşadım."

"Evet" dedi Knulp ve başını güçlükle salladı, "evet, öyle, aslında ben böyle olduğunu zaten biliyordum."

Şimdi karların içinde yatmış dinleniyordu. Bütün organları bütünüyle hafiflemişti ve yanan gözleri gülümsüyordu.

Birazcık uyumak için onları kapadığında, hâlâ Tanrı'nın sesinin konuştuğunu duyuyor, hâlâ onun aydınlık gözlerini görüyordu.

"Öyleyse artık yakınacak bir şey yok, değil mi?" diye sordu Tanrı'nın sesi. "Hiçbir şey" diye yanıtladı Knulp ve utangaç utangaç gülümsedi. "Her şey iyi, her şey nasıl olması gerekiyorsa öyle oldu, değil mi?" "Evet" diye başını salladı Knulp, "her şey nasıl olması gerekiyorsa öyle oldu."

Tanrı'nın sesi hafiflemiş, kâh annesinin, kâh Henriette'nin, kâh da Lisabeth'in iyi ve tatlı sesi gibi gelmeye başlamıştı.

Knulp gözlerini yeniden açtığı zaman güneş çıkmıştı ve öyle parlıyordu ki, gözkapaklarını hemen indirmek zorunda kaldı. Yağan karların elinin üstünde ağırlaştığını duyumsuyor, silkelemek istiyordu; ama uyumak isteği, içindeki bütün öteki isteklerden daha ağır bastı.

-SON-

"Başka bir kitapta tekrar görüşmek dileğiyle."
Oğuzhan Yağız - Nakkal Yayıncılık